

ACADEMIEJAAR 2015-2016

SOCIAL GIRLS: GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG IN EEN SEKSUELE CONTEXT OP SOCIALE MEDIA

EEN INFORMATIEF EN PREVENTIEF SPEL OM PUBERMEISJES (14-18 JAAR) TE
SENSIBILISEREN

Scriptie ingediend door **Silke Verhulst** voor het behalen van het
bachelordiploma Sociale Readaptatiewetenschappen: kinderen, jongeren en welzijn
Promotor: Ben Nicolai

SOCIAL GIRLS: GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG IN EEN SEKSUELE CONTEXT OP SOCIALE MEDIA

EEN INFORMATIEF EN PREVENTIEF SPEL OM PUBERMEISJES (14-18 JAAR) TE SENSIBILISEREN

SILKE VERHULST

ABSTRACT

Sociale media vallen vandaag niet meer weg te denken uit onze leefwereld. Het meest populaire medium, Facebook, wordt bezocht door jong en oud. Ook de pubermeisjes van het observatie-en behandelingscentrum Espero zijn doorwinterde gebruikers van dit medium. Waarnemingen tonen aan dat zij wildvreemden toevoegen als vriend, deze contacteren en er soms verliefd op worden. Vaak sturen zij ook seksueel getinte berichten en/of foto's. De bezoekers van hun profielpagina zijn niet altijd even onschuldig en evenwel deinzen ze er niet voor terug om het vertrouwen van deze meisjes te misbruiken. Het doel van dit project is dan ook de meisjes te informeren over en te sensibiliseren voor de risico's die gepaard gaan met dergelijk gedrag zoals: grooming, identiteitsfraude, loverboys en sexting. Aangezien het om een erg kwetsbare doelgroep gaat is dit broodnodig. Heel wat van deze meisjes kampen met één of meerdere problemen. Ze vertonen vaak een laag zelfbeeld en/of zijn onzeker over hun lichaam en hun uiterlijk.

Hiertoe werd een informatief en preventief spel ontworpen dat de thema's op speelse wijze bespreekbaar maken. De ultieme bedoeling is de meisjes mediawijzer te maken. Ze moeten zowel iets leren van het spel, als van elkaar. Om dit te realiseren werden er waarnemingen en observaties uitgevoerd, werd er literatuur geraadpleegd en werden er mensen zowel in als uit de eigen praktijk bevraagd. Eindresultaat is een spel geworden met de titel: '*Social Girls*'. Er vond bovendien een evaluatie plaats van het product. Het spel heeft de intentie om Espero te helpen bij hun praktijkprobleem. Eventueel zou het product geïmplementeerd kunnen worden in andere organisaties.

Kernwoorden: Spel, pubermeisjes, sensibiliseren, seksualiteit en sociale media

ACADEMIEJAAR 2015-2016

Scriptie ingediend voor het behalen van het bachelordiploma Sociale Readaptatiewetenschappen: kinderen, jongeren en welzijn

Embracing the internet is like embracing the sea. There's no such thing as a quiet sea. So completely safe it will never be. But where would we be without the sea?

- Unknown

Woord vooraf

Het schrijven van deze scriptie en het ontwikkelen van het product was een grote en verre van eenvoudige uitdaging. Ik heb heel wat obstakels moeten overwinnen, maar het onderwerp sprak me zo aan dat ik telkens weer de energie vond om er voor te gaan. Acht maanden lang heb ik me verdiept in de wereld van jongeren en sociale media. Er werd een reis afgelegd met vele personen naast mij. Langs deze weg wil ik iedereen bedanken die mij geholpen heeft met dit project.

Als eerste wil ik mijn stageplaats, OBC Espero, bedanken op wiens volledige steun ik kon rekenen bij het realiseren van dit project. Ik kon altijd bij hen terecht. Ik wil vooral mijn BAP-mentor Maarten Eenens bedanken. Hij heeft me goed op weg geholpen door steeds mee te reflecteren over het product. Ook de andere teamleden van de adolescentenwerking wil ik bij deze bedanken. Zij hebben mee nagedacht over het ontwerp van het spel en gaven nuttige en eerlijke feedback. Vervolgens wil ik graag mijn school, UC Leuven-Limburg, bedanken. In het bijzonder wil ik mijn promotor, Ben Nicolai, bedanken voor de vele tips, feedback en aanmoedigingen. Hij stond steeds klaar om al mijn vragen te beantwoorden. Ik kon me geen betere promotor wensen.

Verder wil ik alle professionals en toekomstige collega's bedanken die me hebben geholpen. Vele mensen uit verschillende organisaties stonden paraat om me verder te loodsen in de wereld van jongeren, seksualiteit en sociale media. Ik wil iedereen bedanken die mij via mail tips heeft gegeven. Maar mijn ultieme dank gaat zeker uit naar Childfocus, Jo Van Hecke, Link in de Kabel, Jong & Van zin, Mediaraven en Tom Vandries. Ik mocht bij hun langs komen om interviews af te nemen.

Bovendien wil ik ook Chantal De Pauw en Eliane Juste bedanken, zij waren mijn creatieve hulpbronnen. Zij hebben me geholpen met het uitwerken van het spel. Het feit dat het spel een mooie lay-out heeft, heb ik aan hun te danken. Ook wil ik mijn zus bedanken die het hele spel heeft nagekeken op taalfouten en zinsconstructies. Bovendien wil ik Marie Christine Sidgwick bedanken om deze scriptie na te lezen en te corrigeren. Tenslotte wil ik mijn ouders en mijn vriend bedanken. Zij zijn een hele grote steun op emotioneel vlak geweest voor mij. Er zijn veel traantjes gevloeid, er waren slapeloze nachten, maar door hun heb ik deze laatste strijd naar een diploma toe nooit opgegeven.

Ik ben heel blij met het resultaat. Bedankt iedereen!

Silke Verhulst

Mei 2016

Inhoudsopgave

Woord vooraf	i
Inhoudsopgave	ii
Lijst van afkortingen	iv
Inleiding	1
1 Een globale situering	4
1.1 Wat is Espero?	4
1.2 Wie zijn de meisjes van de adolescentenleefgroep?	4
1.2.1 Het doelpubliek	5
1.2.2 Girlpower !	6
1.3 Maatschappelijke situering van de praktijkvraag	6
1.4 Preventie en voorlichting is nodig	7
1.5 Rechten van de jongeren	7
2 Theoretisch kader	9
2.1 Jongeren en sociale media	9
2.2 Grensoverschrijdend gedrag in een seksuele context op sociale media	10
2.2.1 Virtuele vrienden, contact met onbekenden	11
2.2.2 Risico's van het toevoegen van onbekenden	11
2.2.3 Sexting	14
3 Praktijkrelevantie	16
3.1 De praktijkvraag	16
3.2 Meisjes en hun smartphone: onvoorwaardelijke liefde	17
3.3 De visie van Espero over relaties en seksualiteit	18
4 Methodische weg	20
4.1 Afbakening van het onderwerp	20
4.2 Risico analyse	20
4.3 De weg naar een antwoord	21
4.3.1 Literatuur	21
4.3.2 Onderzoek in de praktijk: Espero	22
4.3.3 Buiten het eigen werkveld	23
4.4 Evaluatie van het product	25
5 Rapportering van de resultaten	26
5.1 Volgens Espero	26
5.1.1 Wat zeggen de professionals?	26

5.1.2	De meisjes hebben ook inspraak	27
5.1.3	Korte samenvatting	27
5.2	Volgens experts	27
5.2.1	E-hulpVlaanderen: Jo Van Hecke	27
5.2.2	Childfocus	28
5.2.3	Jong & Van Zin	28
5.2.4	E-social work: Tom Vandries.....	28
5.2.5	Link in de kabel.....	29
5.2.6	Mediaraven	29
5.2.7	Korte samenvatting	29
5.3	Preventie en sensibiliseren: wat zegt de literatuur hiervan?	30
5.3.1	Een korte samenvatting.....	32
6	Het product.....	33
6.1	Resultaat na een heel onderzoek.....	33
6.2	Verloop van het spel	34
6.3	Evaluatie van het product.....	35
7	Conclusies en aanbevelingen	37
7.1	Een antwoord op de onderzoeksvragen	37
7.2	De praktijk	38
7.3	Een kritische blik.....	39
7.4	Aanbevelingen en voorwaarden.....	40
8	Bibliografie.....	42
	Bijlage 1: Espero in een notendop	1
	Bijlage 2 : Focusgroep (psychologe en gezinstherapeute)	2
	Bijlage 3: Een creatieve focusgroep	7
	Bijlage 4: Voorbereiding van een interview	9
	Bijlage 5: Contactenlijst	11
	Bijlage 6: Geraadpleegde websites	12
	Bijlage 7: Geraadpleegde spelletjes, tools... ..	14
	Bijlage 8: Evaluatie.....	16
	Bijlage 9: Het product	18
	Bijlage 10: Cd-rom	20

Lijst van afkortingen

BAP= Bachelorproject

BJZ= Bijzondere Jeugdzorg

OBC= Observatie- en behandelingscentrum

SGG= Seksueel grensoverschrijdend gedrag

SRW= Sociale Readaptatiewetenschappen

VAPH= Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap

VK= Vertrouwenscentrum Kindermishandeling

Inleiding

Volgens experts bestaat er een hechte relatie tussen jongeren, seks en het internet. (Pardoen & Pijpers, 2006) Pubers ontdekken de wereld via het aftasten van grenzen. Het internet kan hierbij nuttig zijn maar ze kunnen geconfronteerd worden met het heel wat gevaren en uitdagingen.

Bij OBC Espero, de instelling waar ik vier maanden stage heb gelopen, heb ik dit kunnen merken. In deze periode was ik begeleidster in de adolescentenleefgroep waar jongeren, tussen twaalf en 21 jaar, met gedrags- en emotionele problemen, residentieel verblijven. Bij bevraging waar de begeleiders praktijkproblemen ondervonden vertelden ze mij unaniem dat ze niet weten hoe ze moeten omgaan met de opkomst van sociale media. Ze vinden dat het hoog tijd werd om de jongeren van de leefgroep hierrond te sensibiliseren. De meesten hebben geen besef van wat de gevaren en risico's kunnen zijn of kunnen niet gepast omgaan met sociale media.

Na een aantal gesprekken en observaties, viel het me inderdaad op dat die jongeren veel tijd spenderen op hun smartphone. Naarmate de stage vorderde, ontwikkelden er alsmaar meer problemen rond sociale media. Het probleem vestigt zich vooral bij de meisjes van de leefgroep. Espero wist niet meer zo goed hoe ze dit moesten aanpakken en wat ze konden doen om problemen te voorkomen. Ze vroegen om mijn hulp.

Eerst wou ik preventief werken rond alle mogelijke gevaren en risico's van mediagebruik. Omdat dit onderwerp te ruim leek heb ik me in mijn scriptie beperkt tot een korte opsomming van de gevaren en de risico's, maar het behoort niet tot het onderwerp van dit onderzoek. "In soberheid en beperking vindt men het ware meesterschap". Met deze woorden van mijn promotor ben ik op zoek gegaan naar welk soort risico het meest voorkomt in de leefgroep.

Na een bevraging met alle begeleiders heb ik mijn studiedomein kunnen afbakenen en heb ik mijn onderzoek gefocust **op het contact hebben met onbekenden op sociale media en sexting**. Sexting is het sturen van seksueel getinte berichten en/of foto's via media. In het tweede hoofdstuk wordt dit begrip grondig uitgelegd. De meisjes komen vooral in contact met verschillende jongens op Facebook waarvan ze sommigen nog nooit in levende wijze gezien hebben. Ze vragen aandacht en erkenning via sociale kanalen en worden mogelijks verliefd.

Sexting met verschillende jongens is geen ongewoon fenomeen. De meeste meisjes die in Espero belanden kennen hun grenzen niet en zijn zich niet bewust van bepaalde risico's zoals: identiteitsfraude, grooming, loverboys en misbruik. Hier volgen een aantal korte concrete situaties uit de leefgroep. Wegens de privacy voor de cliënten gebruiken we hier fictieve namen:

-Lisa praat elke week over een andere jongen. De begeleiding vroeg zich af welke vrienden Lisa allemaal op Facebook heeft. Lisa vertelde dat ze jongens toevoegt die ze niet kent, maar achteraf heeft ze daar wel spijt van want die vallen haar dan lastig met seksueel getinte berichten.

-De moeder van Iris wou haar tablet gebruiken, maar Iris was zich vergeten af te melden op Facebook. Haar moeder zag een chatsessie met een jongen.

Iris heeft op vraag van de man een naaktfoto gestuurd waarop haar gezicht zichtbaar is. De man stuurde ook naaktfoto's naar haar, hij stond onherkenbaar op de foto. Iris is naar de politie gegaan, de man zou blijkbaar een vals account op Facebook gemaakt hebben.

Dit zijn slechts twee van de vele casussen die zich rond bepaald gedrag op sociale media hebben voorgedaan. Ik wou me focussen op deze problemen. Daarom besloot ik samen met Espero om op een leuke manier de thema's bespreekbaar te maken. Na heel wat overleg is de keuze gevallen op een interactief spel die de meisjes van de leefgroep mediawijzer maakt. De titel van het spel is '*Social Girls*' geworden. Het spel kan met een groep meisjes gespeeld worden van minimum veertien en maximum achttien jaar. Samen met de begeleiders heb ik voor deze leeftijdsafbakening gekozen vermits dit de meest voorkomende leeftijdsgroep is.

Uit deze probleemstelling volgt volgende onderzoeksvraag, die ook mijn werktitel is, namelijk: Social Girls: Grensoverschrijdend gedrag in een seksuele context op sociale media. Een informatief en preventief spel om pubermeisjes (14-18 jaar) te sensibiliseren. Dit spitst zich nog toe in de volgende onderzoeks- en ontwikkelvragen:

-Wat is OBC Espero?

-Wie zijn de meisjes van de adolescentenleefgroep?

-Wat is grensoverschrijdend gedrag in een seksuele context op sociale media en wat zijn de risico's daarvan?

-Waarom moeten we de meisjes van Espero sensibiliseren voor dit soort gedrag? Welke ervaringen hebben de begeleiders hiermee?

-Welke preventie bestaat er al voor deze gedragingen?

-Hoe kunnen we de meisjes van Espero sensibiliseren rond dit thema? Wat zijn criteria voor een goed spel voor deze doelgroep? Wat zijn belangrijke aandachtspunten, waarmee moeten we rekening houden?

In het eerste hoofdstuk van dit verantwoordingsrapport ga ik dieper in op de globale situering van het probleem. Ik begin met Espero voor te stellen, daarna schrijf ik iets over het doelpubliek. Bovendien schrijf ik ook iets over de praktijkvraag van Espero, die ik tevens koppel aan het macroniveau. In dit hoofdstuk beschrijf ik ook waarom preventie en voorlichting nodig is. In de laatste alinea schenk ik aandacht aan de rechten van jongeren die automatisch in verbinding staan met het ontwikkelen van een tool.

In het tweede hoofdstuk staat het theoretisch kader uitgeschreven. Ik begin met sociale media te beschrijven door deze te koppelen aan de jongerenwereld. Nadat ik het heb gehad over SGG op sociale media, zeg ik iets over jongeren en hun virtuele vrienden. In het volgende deel wordt plaats gemaakt voor de risico's van het toevoegen van onbekenden, zoals: catfish, misbruik, grooming en loverboys. Als laatste ga ik in op het begrip sexting.

In het derde hoofdstuk leg ik de praktijkrelevantie uit. Ik verdiepte mij in de praktijkvraag door een bevraging bij de begeleiding. Aan de hand van deze bevraging en nog enkele casussen, toon ik hun onvoorwaardelijke liefde voor hun smartphone.

Dit hoofdstuk sluit ik af met een beschrijving van de visie van Espero over relaties en seksualiteit. In het vierde hoofdstuk leg ik de methodische weg van dit onderzoek uit. Eerst schrijf ik iets over de afbakening en de grootte van dit onderzoek. Hierin beschrijf ik vooral dat de ideeën over het product vaak gewijzigd zijn. Ook beschrijf ik hoe mijn mentor mij geholpen heeft met het nemen van bepaalde beslissingen. In dit hoofdstuk schenk ik tevens aandacht aan de risico analyse van deze weg. Bovendien leg ik de weg naar een antwoord uit door de concrete aanpak uit te leggen van de literatuurstudie en het onderzoek in en buiten Espero. Tenslotte wordt er iets verteld over de evaluatie van het product.

In het vijfde hoofdstuk wordt er plaats gemaakt voor de rapportering van de resultaten. Er wordt antwoord gegeven op de vraag hoe we de meisjes nu kunnen sensibiliseren rond dat SGG op sociale media. De resultaten van het onderzoek worden uitgebreid besproken. Hierin wordt beschreven hoe Espero erover denkt, wat experts erover zeggen en hoe de literatuur hierover schrijft. In het zesde hoofdstuk wordt het product kort besproken. Om te beginnen zal er stap voor stap uitgelegd worden hoe het product tot stand is gekomen. Bovendien wordt kort het verloop van het spel uitgelegd. Tenslotte worden de resultaten van de evaluatie beschreven.

In het zevende en laatste hoofdstuk is er plaats voor enkele conclusies en aanbevelingen. Ten eerste worden de onderzoeksvragen hier duidelijk door even stil te staan bij de belangrijkste vaststellingen van dit onderzoek. We kijken met een kritische blik naar het product: wat zijn de goede elementen en waar liggen de beperkingen? Tenslotte zullen er aanbevelingen worden gegeven voor het spelen van het spel en voor eventueel verder onderzoek. Bovendien bevat deze scriptie enkele bijlagen die noodzakelijk en onmisbaar zijn voor het betoog. Vanuit de tekst wordt er verwezen naar deze bijlagen. Helemaal vanachter (bijlage tien) zit een Cd-rom met allerlei documenten van het product.

Bij deze wil ik ook nog een paar opmerkingen meegeven. In deze scriptie wordt vooral de focus gelegd op het kanaal Facebook, omdat dit het populairste kanaal is, zowel voor de jongeren in het geheel als voor de meisjes uit Espero. In dit rapport spreek ik meestal over 'wij', deze wij slaat op mezelf en de organisatie Espero. Ik vermijd om zoveel mogelijk 'ik' te gebruiken, omdat deze scriptie tot stand is gekomen samen met het OBC. We zijn samen een probleem aangegaan waarvoor we samen een product hebben ontwikkeld.

Bij deze wensen wij u veel leesplezier!

1 Een globale situering

De meisjes van Espero vertonen soms (seksueel) risicogedrag op sociale media. In de inleiding werd de probleemstelling reeds grondig beschreven. In dit hoofdstuk situeren we de praktijkvraag op verschillende niveaus. We starten met Espero voor te stellen, dit is de organisatie waarvoor het praktijkonderzoek plaats vond. Daarna vertellen we iets over het doelpubliek van het product. Bovendien worden er algemene cijfers gegeven om een breder beeld te schetsen van het probleem in de maatschappij. Er zal worden aangetoond waarom preventie nodig is. Tenslotte vertellen we iets over de rechten van kinderen en jongeren.

1.1 Wat is Espero?

Espero is een observatie-en behandelingscentrum in Haren (Brussel). Wikipedia beschrijft een OBC als een centrum voor diagnose en hulpverlening aan minderjarigen met gedrags-en/of emotionele stoornissen. Een minderjarige verblijft maximum drie jaar in een OBC. (Wikipedia) Espero betekent 'ik hoop'. De naam verwijst naar het feit dat ze in de krachten van elk kind geloven, er is hoop op een betere toekomst. Espero behoort tot de Bijzondere Jeugdzorg, maar ze krijgen subsidies van het VAPH. Ze zijn gefusioneerd met een ander OBC, namelijk Ter Wende uit Leuven. Espero helpt gezinnen en jongeren waarbij de thuissituatie moeilijk verloopt. Dit doen ze via verschillende werkvormen: leefgroep werking, schoolbegeleiding, oudergroepen, gezinsgesprekken, ambulante zorg en verschillende vormen van individuele therapie. (Espero, 2015)

Espero heeft twee leefgroepen waar kinderen en jongeren residentieel kunnen verblijven. De eerste leefgroep heet Nico Calido, hier leven kinderen tussen de zes en twaalf jaar. In de tweede leefgroep verblijven jongens en meisjes tussen twaalf en 21 jaar. In elke leefgroep is er plaats voor maximum tien kinderen. Daarnaast is er ook nog voor twee jongeren plaats in de kotwerking. Vanaf hun zestiende kunnen deze in twee studio's verblijven. Daar leren ze bepaalde vaardigheden zoals zelf eten maken, afspraken nakomen... Ze werken aan hun zelfstandigheid. In elke leefgroep werken er een aantal mensen, zoals: begeleiders, een gezinstherapeut, een psychologe die aan diagnostiek doet, een kinderpsychiater, een logopediste en een teambegeleidster. Espero werkt dus heel multidisciplinair. (Espero, 2015) In bijlage één staat Espero nog eens kort uitgelegd aan de hand van een aantal kenwoorden.

1.2 Wie zijn de meisjes van de adolescentenleefgroep?

In de adolescentenleefgroep verblijven meisjes en jongens met **gedrags-en emotionele problemen**. Het handboek Ontwikkelingspsychopathologie bij kinderen en jeugdigen van Jakob Rigter schrijft dat jongeren met gedragsproblemen heftig en impulsief reageren, ze zouden ook minder schuld en schaamte voelen. (Rigter, 2013) Gedrags-en emotionele problemen gaan vaak gepaard met een aantal andere problemen zoals: het vertonen van SGG, het hebben van suïcidale gedachten, zwakbegaafdheid, het hebben van een lichtelijke verstandelijke beperking... Vele meisjes hebben ook een lange hulpverleningsgeschiedenis achter de rug of zijn reeds slachtoffer geweest van mishandeling in een context met beperkte grenzen en structuur. Meisjes uit deze leefgroep bevinden zich in de **middenadolescentie**.

Vooraleer er een tool wordt gemaakt is het belangrijk om kennis te hebben over hun ontwikkeling. (Valkenburg, 2014) Voor de beschrijving van deze periode baseren we ons op het boek: 'De atlas van de menselijke levensloop'. Het boek beschrijft een aantal kenmerken die typisch zijn voor deze periode, zoals: het experimenteren en vertonen van risicogedrag, impulsief reageren, niet rationeel nadenken, het hebben van rolmodellen en contact met leeftijdsgenoten, het opdoen van eerste ervaringen in de seksuele ontwikkeling... (De Roeck, Heylen, Kerkhof, & Verheyen, 2009)

Lichamelijk zien ze eruit als volwassenen, maar op cognitief gebied zijn ze dat niet. Volgens een vorming rond loverboys van Corine Faché, gebeurt er een late rijping van de prefrontale cortex. Hierdoor kunnen pubers heel moeilijk weloverwogen keuzes maken. Ze zien de consequenties enkel op korte termijn. Wel kunnen ze nadenken en redeneren over bepaalde situaties, ook over hun eigen gevoelens en gedachten. (Faché, 2015)

1.2.1 Het doelpubliek

De dossiers van de meisjes gaven ons een beter inzicht en vertelden ons ook hoe we hen moeten aanpakken. In Espero verblijven neerslachtige meisjes die te maken kunnen hebben met depressieve gevoelens en zelfmoordgedachten. Ze riskeren toevlucht te zoeken in drugs en alcohol. De aanwezige problematieken zijn heel breed. Sommige meisjes gaan naar school in het buitengewoon onderwijs. Deze jongeren moeten volgens Sensoa nog allerlei sociale regels aanleren. De opvoeding had hier weinig of geen aandacht voor, waardoor er grensoverschrijdend gedrag gecreëerd werd. (Frans & Franck, 2013)

Meisjes uit Espero moeten voldoende aandacht krijgen. Ze hunkeren naar het 'ik mag er zijn', en streven naar het 'ik wil belangrijk zijn'. Ze zijn nog op zoek naar een identiteit, waardoor sommige grenzen overschreden worden. Een vaak terugkerend aspect is het hebben van weinig zelfvertrouwen en zelfzekerheid. Vele meisjes uit Espero kampen met faalangst. Een actueel thema is de kwetsbaarheid in hun relaties met andere jongeren. Vaak ervaren ze moeilijkheden met het sociale aspect. Ze komen in contact met de buitenwereld, waar ook veel triggers zijn. Ze voelen zich vaak down en ervaren troost, zorg en nabijheid van hun sociale contacten. Maar het komt voor hen dubbel zo kwetsend over wanneer deze personen hen de rug toekeren of hen emotioneel pijn doen.

Ook in de schoolcontext valt het op dat meisjes uit Espero het wat moeilijker hebben met het aangaan van 'gezonde sociale contacten'. Sommige hebben het moeilijk om een echt gesprek aan te gaan met anderen, zijn stil, verlegen en introvert. Anderen zijn dan net heel enthousiast, open en grote praters. Elk meisje is uniek en heeft een andere persoonlijkheid. Het verliefd zijn is voor hun niet gemakkelijk. Ze leggen meestal de focus op het aandeel van een ander waardoor ze weinig tot geen aandacht voor hun eigen aandeel hebben. Meestal verliezen ze zichzelf in een ongezonde relatie waar er sprake is van controle, jaloezie en manipulatie.

Qua seksuele activiteiten zijn de meesten ongeremd. Ook hier hebben ze dus grenzen nodig. Hun seksuele ontwikkeling is niet leeftijdsadequaat. Deze meisjes zijn de dag van vandaag al op een jonge leeftijd seksueel actief waardoor het risico op onveilige seksuele contacten mogelijk is.

1.2.2 Girlpower !

Deze doelgroep triggerde ons om preventief met hen aan de slag te gaan rond SGG op sociale media. De meisjes van Espero worden makkelijk misbruikt. Ze hebben bescherming en ondersteuning nodig, zeker op seksueel gebied. Ze voelen zich op deze vlakken onzeker en minderwaardig. Maar we mogen niet vergeten dat ze naast hun kwetsbaarheid, ook over vele capaciteiten beschikken. Espero legt graag de nadruk op het positieve. Samen met heel het team wordt er ook nagedacht over welke talenten en krachten de meisjes beschikken.

De meisjes uit Espero zijn sportief, vriendelijk, muzikaal, zorgend, gevoelig, oprecht, welwillend en moedig. De meesten praten op een heel open manier tegen de begeleiders en dat waarderen zij. De meesten zijn echte doorzetters en overlevers die trouwens heel slim zijn. Gezamenlijk beschikken ze over vele hobby's en interesses. De ene is goed in voetbal, de andere houdt van paarden. Ze zijn zeker ambitieus over hun toekomst. Het zijn meisjes met dromen en plannen. Ze maken heel graag plezier en discussiëren graag.

1.3 Maatschappelijke situering van de praktijkvraag

Het vertonen van SGG op sociale media gebeurt niet alleen in Espero. Uit onderzoek van Mediawijs kunnen we lezen dat 65 procent van de jongeren **contactpersonen** in hun vriendenlijst op Facebook hebben staan die ze eigenlijk niet goed kennen. Volgens het onderzoek zou bijna de helft nieuwe contacten leggen door het wereldwijde web. Het onderzoek beweert bovendien dat dertien procent van de jongeren Facebook wel eens gebruikt om te flirten. Acht procent zou dit gebruiken om een nieuwe relatie te starten. (Mediawijs, 2016)

Oudere tieners zouden actiever en vaker op zoek gaan naar accounts van andere profielgebruikers. Bij bevraging zegt zo'n 21 procent meer dan 500 contacten te hebben op Facebook, maar niet iedereen heeft hier goede ervaringen mee. Zo'n 77 procent van de jongeren zouden volgens Mediawijs ooit al mensen geschrappt hebben uit hun vriendenlijst. (Mediawijs)

In deze maatschappij doen jongeren ook aan **sexting**. Sensoa geeft aan dat elf procent van de jongeren seksuele foto's of naaktbeelden krijgen en dat vier procent ooit zelf naaktfoto's gestuurd heeft. Meisjes zouden bang zijn voor de eventuele negatieve gevolgen en risico's hiervan. Het onderzoek ziet ook een opmerkelijke stijging van het aantal incidenten rond **grooming**. Hier leggen volwassenen seksueel contact met kinderen. De meeste slachtoffers zouden meisjes tussen de elf en vijftien jaar oud zijn. (Sensoa)

Cijfers over slachtoffers van **valse accounts** zijn nog niet echt bekend. In België zou er ook weinig geweten zijn over **loverboys**. Loverboys zijn jongens die meisjes afhankelijk proberen te maken door hen in te palmen. Het zijn pooiers die hopen dat hun prooi verliefd wordt, om hen later eventueel uit te buiten in de prostitutie. Volgens Nederlands onderzoek zouden loverboys een nieuwe methode gebruiken door de opkomst van sociale media. Zo'n 50 procent zouden meisjes online ronselen. (Nederlands jeugdinstituut, 2014) In het tweede hoofdstuk gaan we dieper in op deze verschillende termen.

1.4 Preventie en voorlichting is nodig

Preventie van deze risico's is nodig. Preventie zou volgens ITER, een preventiepagina voor mogelijke daders, verwijzen naar inspanningen om problematisch gedrag te voorkomen en welzijn te bevorderen. Preventie kan op verschillende manieren gebeuren. In deze scriptie wordt er aan secundaire preventie gedaan aangezien we ons op een specifieke risicogroep richten. (I.T.E.R)

Vzw ondersteuningsstructuur BJZ zegt dat sociale media nieuwe kansen met zich mee brengt, maar ook gevaren. Zij vermelden dat jongeren niet altijd bewust zijn van deze risico's. Begeleiders moeten samen met de jongeren hier naar op zoek gaan en hen bewust maken. (vzw ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg, 2008)

Ook Katia Segers, mediakenner van SPA, vertelt dat we niet geduldig mogen toekijken. Volgens haar moeten Vlaamse kinderen en jongeren weerbaar gemaakt worden. (sp.a, 2015) De organisatie Mediaraven vraagt evenzeer aan de overheid om te investeren in vorming van pedagogen, begeleiders en sociaal werkers. Zij moeten op de hoogte zijn van deze thema's vooraleer ze ermee aan de slag kunnen gaan met jongeren. (Mediaraven, 2014)

Jo Van Hecke schrijft dat dit zeker een pedagogische uitdaging vormt. Kinderen leren dit namelijk niet vanzelf. (Van Hecke, Internet als methodiek in de jeugdzorg, 2012) Volwassenen zouden ervan uitgaan dat ze zelf geen extra waarde kunnen betekenen voor kinderen, maar niet elk kind is mediawijs. Insgelijks is er een beleidsnota in Vlaanderen (2009-2014) die het heeft over het feit dat jongeren de vaardigheden moeten hebben om kritisch en veilig online te kunnen gaan. (D'Haenens & Vandoninck, 2012)

Vlaanderen heeft nood aan instrumenten die SGG via sociale media bij jongeren bespreekbaar kunnen maken. Volgens een boek over SGG bij kinderen en jongeren, merkt het VK een stijging van het aantal meldingen en vragen hierrond in organisaties en instellingen. (Anthoni, Inge, & Swolfs, 2014) SGG zou daar namelijk plaatsvinden op ogenblikken van weinig controle. (Frans & Franck, 2013) Het beleid van residentiële organisaties zou volgens Sensoa niet voldoende zijn om zulk gedrag te voorkomen. (Sensoa)

Onderzoek toont ook aan dat alle jongeren ooit al eens seksueel benadert zijn geweest op het net. Pubers mogen zeker fouten maken, maar het mag niet te ver gaan volgens experts. (Pardoen & Pijpers, 2006) "Internetopvoeding van pubers staat in verbinding met seksuele opvoeding. Hoe meer hierover gepraat wordt, hoe minder ze aan seksueel gedrag doen" (Pardoen & Pijpers, 2006).

1.5 Rechten van de jongeren

Sinds 2006 hebben Vlaamse kinderen en jongeren uit de jeugdhulp een aantal rechten. Het is belangrijk om deze in het achterhoofd te hebben bij het produceren van het product. Ze hebben recht op hulp als er iets niet goed loopt. Met ons product hopen wij jongeren toch een stukje te helpen. Het product moet duidelijk zijn, want daar hebben ze ook recht op. Tevens mogen ze hun eigen mening verkondigen, ook in het product. Iedereen heeft recht op privacy, alles wat er wordt gezegd blijft in de groep. (Espero)

EU-kids online zegt dat jongeren recht hebben op bescherming en een veilige online omgeving. Zij vinden dat er zeker ondersteuning moet aangeboden worden aan degene die hier het meest kwetsbaar voor zijn. (Vandoninck & Donosco)

Jongeren hebben ook seksuele rechten. Sensoa zegt dat jongeren het recht hebben om zichzelf te kunnen zijn en zelf keuzes te maken. Daarbij moeten ze beschermd worden tegen seksueel misbruik en moeten ze op de hoogte zijn van de organisaties die hen hulp kunnen aanbieden. Ze mogen ook deelnemen aan projecten die hun seksuele gezondheid trachten te verbeteren. (Sensoa, 2016) "Preventiemaatregelen mogen op geen enkele manier deze rechten beperken" (Heyman, Daems, Baelden, & Pierson, 2013).

Slot: In dit hoofdstuk hebben we de organisatie voorgesteld. We hebben de doelgroep uitgelegd met hun kenmerken. De meisjes beschikken over vele capaciteiten, maar ze zijn zeer kwetsbaar. De problematiek die plaats vond bij deze doelgroep triggerde ons om te starten aan dit project. Daarna werd het probleem breder gekaderd. Er werd aangetoond waarom er nood is aan preventie. Ook werd er aandacht geschonken aan de rechten van kinderen en jongeren.

Door de doelgroep beter te leren kennen en enkele cijfers op te zoeken, kunnen we besluiten dat tools rond media en seksualiteit nodig zijn in deze maatschappij. Het boek 'Blozen mag', pleit er dan ook voor om deze thema's niet langer uit te stellen, anders zullen de drempels steeds groter en groter worden. (Bronsvan Der Wellen, 2011) In het volgende hoofdstuk richten we ons op het theoretisch kader waar bepaalde begrippen duidelijker zullen worden.

2 Theoretisch kader

In dit tweede hoofdstuk komt het theoretisch kader aan bod. Hier wordt duidelijk wat jongeren op sociale media doen. Verder beschrijven we ook SGG dat op deze kanalen kan plaatsvinden. Jongeren zoeken contact op met onbekenden en dit kan leiden tot bepaalde risico's. In dit hoofdstuk worden enkele risico's uitgebreid beschreven. Bovendien krijgt het begrip sexting ook plaats in dit kader.

2.1 Jongeren en sociale media

Jongeren zijn vandaag vooral bereikbaar via sociale media. **Sociale media** zijn, volgens het boek *Social@Kids*, online platforms waar personen verschillende dingen kunnen posten zoals hun ervaringen, vragen, foto's... (Slegers, 2012) Typisch aan sociale media is dat het aanmaken en doorsturen van informatie snel gaat en dat iedereen kan deelnemen. Er bestaan heel wat sociale netwerken, zoals: Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat...

In deze scriptie wordt de focus vooral gelegd op Facebook. Dit zou de grootste sociale netwerksite ter wereld zijn met zo'n bijna één miljard gebruikers. Facebook kent zijn oorsprong in 2006, de klemtoon ligt hier op communicatie. Volgens Mediaraven is Facebook het meest gebruikte sociale netwerk bij Vlaamse jongeren. (Mediaraven, 2014) Childfocus zegt dat jongeren hier aan hun digitale identiteit kunnen bouwen. (Childfocus, 2016)

Een **sociaal netwerk** is belangrijk voor het ontmoeten van nieuwe mensen, schrijft Mediawijs. (Mediawijs, 2012) Sociale netwerken beschikken daarenboven over andere voordelen. Zo zegt Childfocus dat hier communicatie kan plaatsvinden, dat jongeren er sociale erkenning krijgen en dat het voor engagement zorgt. (Child Focus) De jongeren uit deze huidige maatschappij noemt Liesbeth Hop in haar boek 'de wifi-generatie'. Deze hebben volgende kenmerken: Ze zijn op zichzelf gericht, ze bevinden zich vaak online en zijn snel op technisch vlak. (Hop & Delver)

In een interview zegt David Loyen, dat jongeren sociale netwerken gebruiken om bepaalde vriendschappen te onderhouden. (Van Braeckel, 2013) Het EU-kids online onderzoek voegt hier aan toe dat België, in vergelijking met de rest van Europa, meer gericht zou zijn op communicatie en entertainment. (Vandoninck & Donosco) Volgens Mediaraven zouden jongeren meer en meer de online berichtendienst Facebookmessenger gebruiken om privéberichten te sturen. (Mediaraven, 2014)

Sociale media zijn niet alleen maar rozengeur en maneschijn. Er bestaan namelijk risico's waarmee jongeren geconfronteerd kunnen worden. Volgens onderzoek zou onderwerping aan risico's verhogen naarmate het kind ouder wordt. (D'Haenens & Vandoninck, 2012) Childfocus benoemt de verschillende **risicogedragingen** van jongeren op sociale media, namelijk: Het ondoordacht geven van informatie, cyberpesten, geen rekening houden met recht op afbeelding, sexting en het toevoegen van mensen in hun vriendenlijst die ze eigenlijk niet kennen. (Child Focus)

2.2 Grensoverschrijdend gedrag in een seksuele context op sociale media

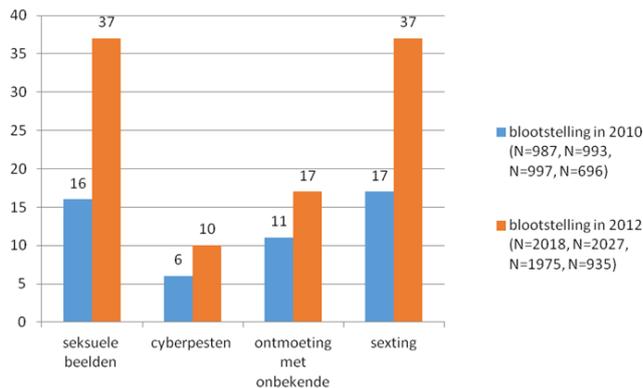
Bepaalde seksuele gedragingen zijn normaal in de puberteit zoals: flirten, relatievorming en het voelen van seksuele opwindning. Pubers experimenteren volop. Andere gedragingen zijn volgens Sensoa minder normaal zoals: het hebben van cyberseks met een onbekende, onder druk seksuele handelingen verrichten... Deze laatste gedragingen kunnen we onder de noemer van **seksueel grensoverschrijdend gedrag** plaatsen. Sensoa verklaart SGG aan de hand van een aantal criteria. (Frans & Franck, 2013)

Ten eerste is er toestemming nodig. Als iemand misleid of bedrogen wordt is er geen sprake van toestemming. Ten tweede kunnen we bij verleiding, chantage en valse beloftes spreken van dwang. Vervolgens moet er een evenwicht zijn tussen leeftijd en kennis. Er moet sprake zijn van gelijkwaardigheid. Leeftijdsadequaatheid is het vierde criterium. Normen moeten aangepast worden aan de mogelijkheden van het kind. Vervolgens is de context afhankelijk. Op verschillende plaatsen gelden er verschillende regels. De plaats waar het SGG zich vertoont is belangrijk. De cultuur waarin kinderen leven zal bepaald gedrag accepteren of niet. Zo zal men bijvoorbeeld in een sportschool bepaalde handelingen afwijzen die thuis aanvaard worden. Tenslotte is zelfrespect van belang, jongeren mogen zichzelf geen schade toebrengen. "Bij SGG wordt aan één of meerdere van deze criteria niet voldaan" (Frans & Franck, 2013).

Risicogroepen van SGG zijn volgens Van Dijke en Terpstra meisjes met een negatief lichaamsbeeld en zelfvertrouwen die eventueel in het verleden al eens werden misbruikt. Het kunnen ook jongeren zijn die thuis problemen hebben of met psychische problemen kampen. Ze zouden moeilijk hun grenzen kunnen tonen tijdens een relatie. (van Dijke & Terpstra, 2012) Meisjes met een ontwikkelingsachterstand worden ook vaak slachtoffer. De meeste slachtoffers hebben, volgens de auteurs van 'Wie zijn de meiden van Asja', reeds een zware geschiedenis achter de rug. (Werson, de Wind, Talhout, & Terpstra) Zo'n zeventien procent van de minderjarigen zou slachtoffer zijn van SGG. De plegers zijn meestal jongens, maar ook meisjes tussen twaalf en achttien jaar kunnen een daderrol opnemen.

De kans dat jongeren zich blootstellen aan risico's zou volgens D'Haenens en Vandoninck verhogen met de jaren. Volgens onderzoek zou België zich bij de gemiddelde risicolanden bevinden. (D'Haenens & Vandoninck, 2012) Uit dit onderzoek bleek ook dat Belgische kinderen en jongeren het meest te maken hebben met seksuele risico's. Deze zouden vanaf 2012 enorm gestegen zijn in vergelijking met de jaren daarvoor. Het is dus een toenemend risico. (Vandoninck & Donosco)

Belgische jongeren lijken geen probleemoplossende aanpak te hanteren. Volgens onderzoek zouden jongens en meisjes over evenveel digitale vaardigheden beschikken, maar meisjes zouden wel minder vertrouwen hebben in hun eigen capaciteiten. Meisjes zouden laagdrempelige online-activiteiten verkiezen, jongens zouden dan meer de focus leggen op het gamen. (D'Haenens & Vandoninck, 2012)

Grafiek: Met welke risico's worden Belgische kinderen geconfronteerd? (Vandoninck & Donosco).

2.2.1 Virtuele vrienden, contact met onbekenden

Jongeren zouden, volgens de experts Pardoën en Pijpers, sociale media gebruiken om te controleren hoe ze in de markt liggen bij verschillende mensen. (Pardoën & Pijpers, 2006) Een boek dat de meisjescultuur beschrijft zegt dat vriendschap heel belangrijk is voor hen. (Duits & Pedro, 2013) Hier dient wel opgemerkt te worden dat het begrip vriendschap over de jaren gewijzigd is. Volgens Childfocus noemen jongeren snel personen 'hun vriend'. (Childfocus; Gezinsbond, 2016) Volgens het EU-kids online onderzoek zouden jongeren het geen probleem vinden om vele mensen in hun vriendenlijst te hebben staan, maar toch vinden meisjes dat het chatten met onbekende mensen het belangrijkste online gevaar is. (D'Haenens & Vandoninck, 2012) Volgens het Nieuwsblad zien de jongeren van vandaag geen verschil meer tussen online en offline contacten. (Heyvaert, 2015)

Walrave en Van Ouytsel geven in hun boek aan dat de drempel online lager zou zijn om iemands contactgegevens te vragen of om te flirten. (Walrave & Van Ouytsel, 2014) Volgens Pardoën en Pijpers zouden 75 procent van de jongeren flirten op het internet. Jongeren kunnen ook verliefd worden via sociale media, de helft zou dit al eens meegemaakt hebben. (Pardoën & Pijpers, 2006) Jongeren spreken ook af met personen die ze hebben leren kennen via sociale media. Online lijken dus alle remmen weg te vallen, dit noemen Walrave en Van Ouytsel het ontremmingseffect. Dit effect ligt aan de basis van verschillende begrippen die in dit project besproken worden zoals: sexting, online flirten, grooming... (Walrave & Van Ouytsel, 2014)

2.2.2 Risico's van het toevoegen van onbekenden

Het hebben of het toevoegen van onbekende contactpersonen kan voor risicovol contact zorgen:

Catfish

Het is mogelijk dat mensen verliefd worden op personen die ze hebben leren kennen via sociale media. Maar niet iedereen vertelt de waarheid op sociale media. Zo bevinden er zich 'catfishes' op sociale media. Dit zijn volgens het boek van Mediawijs personen die valse accounts maken door foutieve informatie te gebruiken. (Walrave & Van Ouytsel, 2014)

Een catfish steelt foto's van andere personen. Meisjes kunnen dus verliefd worden op een persoon die eigenlijk niet echt bestaat. (Walrave & Van Ouytsel, 2014) Stine Jensen schrijft in haar boek dat jongeren hun vrienden op sociale media anders voorstellen dan deze werkelijk blijken te zijn. (Jensen, 2012) Het aanmaken van nieuwe, valse accounts blijkt niet moeilijk te zijn. Sommige mensen zouden het internet als een uitlaatklep zien om zichzelf voor te stellen zoals ze zouden willen zijn. (Genova, 2014)

In het boek 'Liefde in tijden van Facebook', staat geschreven dat mensen een fake profiel aanmaken om verschillende redenen zoals puur voor de grap, uit nieuwsgierigheid, met foute intenties... Het boek zegt ook dat meisjes verschillende profielen moeten analyseren om te controleren of de mensen wel echt zijn wie ze beweren te zijn. Bij twijfel zouden ze best andere mensen aanspreken zoals hun ouders, vrienden of andere vertrouwenspersonen. (Lopez & Klaassen, 2012) Wanneer een persoon zich voordoeft als iemand anders, kan deze vijf jaar gevangenisstraf krijgen. Het beheren van valse accounts is dus strafbaar. (Stichting opvoeding; Ouders online; Mediawijzer, 2016)

Misbruik

Fier, een Nederlands expertisecentrum over geweld in afhankelijkheidsrelaties, merkt dat seksueel misbruik jammer genoeg vaak voorkomt in de jeugdzorg. (Fier) ITER, een preventiepagina voor daders van seksueel misbruik, zegt dat misbruik niet vaak geregistreerd wordt, het probleem is dus veel groter dan geweten. (I.T.E.R) "Men spreekt van seksueel misbruik als iemand tegen zijn wil met geweld, dreigementen of chantage tot seksueel contact wordt gedwongen" (Seksueel geweld, 2016). Seksueel contact met jongeren onder de zestien wordt ook gezien als misbruik. (Seksueel geweld, 2016) Jongeren zouden dan betrokken worden bij activiteiten die niet zijn aangepast aan hun leeftijd. Afhankelijkheid en macht zijn twee factoren die grote rol zouden spelen bij seksueel misbruik.

Men kan soms ook spreken van pedofilie. Volwassenen voelen zich dan aangetrokken tot kinderen en jongeren die nog niet geslachtsrijp zijn. (Sensoa, 2016) Deze kinderen zitten nog niet in de puberteit en zijn dus jonger dan veertien jaar. Uit Amerikaanse studies blijkt dat 26 procent van de jongeren die een relatie hadden ooit slachtoffer waren van cyber-relatieve misbruik. Meisjes zouden vaker slachtoffer zijn. (Walrave & Van Ouytsel, 2014) Online misbruik kan altijd gemeld worden op het meldpunt van de Federale politie (ecops.be). Ook kan men terecht bij Clicksafe. Dit is een hulplijn van Childfocus waarbij jongeren en volwassenen allerlei vragen kunnen stellen over de online wereld. (Mediawijs)

Grooming

Walrave en Van Ouytsel definiëren dit als "een proces waarbij een persoon het kind, belangrijke volwassenen en de omgeving voorbereiden op het misbruik van het kind" (Walrave & Van Ouytsel, 2014). In deze scriptie hebben we het over online grooming. Jongeren kunnen via internet gecontacteerd worden door volwassenen met slechte seksuele bedoelingen. Volgens de Federale politie komen groomers uit alle sociale klassen en zijn deze van alle leeftijden. (één: koppen, 2015) De grootste meerderheid van de groomers zouden eerlijk zijn over hun leeftijd.

Grooming gebeurt meestal bij jongeren vanaf veertien jaar. Groomers zouden drie bepaalde strategieën gebruiken. Mediawijs legt deze in hun boek uitgebreid uit. Eerst volgt de benadering waarbij groomers een relatie trachten op te bouwen. Het hebben van een vertrouwensband is cruciaal in deze fase. Deze techniek is vooral succesvol bij kwetsbare jongeren aangezien de groomer zijn focus legt op hun zorgen en problemen. De groomer wil een positieve indruk nalaten, zo geeft deze veel complimentjes in de eerste fase. Tijdens de tweede fase leggen ze de klemtoon op seksuele thema's. (Walrave & Van Ouytsel, 2014) Later kan de groomer de jongere afpersen met het seksueel materiaal dat hij in bezit heeft, dit noemt men sextortion.

Groomers willen ook graag afspreken met hun slachtoffer. Of jongeren ingaan op de voorstellen van groomers hangt volgens het boek 'Jongeren en sociale media' af van allerlei factoren, namelijk: hun persoonlijkheidskenmerken, hun online gedrag, zijn/haar relatie met de ouders en de psychosociale toestand. Michel en Joris geven in hun boek tips naar de jongeren toe zoals het niet sturen van seksueel getinte beelden naar onbekenden, op publieke plaatsen afspreken, het verzamelen van bewijzen... (Walrave & Van Ouytsel, 2014)

Loverboys

Loverboys zijn volgens een beschrijving van Payoke: "Pooiers die hun slachtoffers verleiden om hen vervolgens uit te buiten in de prostitutie" (Schroeyens, 2014-2015). Childfocus spreekt liever over tienerpooiers. Zij zien hen als mensenhandelaars die tieners doelbewust afhankelijk maken. (Childfocus & Jongerenwelzijn) Volgens Fier zouden de meeste loverboys jonger zijn dan 23 jaar. Loverboys zouden al eerder in aanraking gekomen zijn met politie of justitie. (Fier) Een scriptie over loverboys vermeldt dat deze sociale media als hulpmiddel gebruiken om hun slachtoffers te selecteren en te benaderen. (Schroeyens, 2014-2015) Deze techniek wordt hawking genoemd. Uit onderzoek zou blijken dat deze online manier drie keer sneller gaat.

Vervolgens zorgen ze ervoor dat het meisje verliefd wordt door deze bijvoorbeeld te overladen met cadeautjes. Daarna isoleren ze haar, ver weg van haar vrienden en familie, om haar tenslotte in de prostitutiewereld te laten werken. Voor slachtoffers is het moeilijk om met hun loverboy te breken. Ze staan onder psychologische dwang en voelen zich afhankelijk. (Schroeyens, 2014-2015) In België is er weinig informatie over loverboys en is het begrip niet gekend. Volgens onderzoek zou er wel een stijging en verjonging zijn van de slachtoffers. (Childfocus & Jongerenwelzijn) Het is een verdoken verschijnsel. Slachtoffers gaan meestal niet naar de politie omdat ze bang zijn, zich schamen of getraumatiseerd zijn.

Bepaalde meisjes zullen altijd een sympathie hebben voor hun loverboys. Dit noemen de auteurs van het boek 'Wie zijn de meiden van Asja', het Stockmanssyndroom. Ze willen de relatie niet verliezen omwille van een emotionele band en voelen zich meestal schuldig. (Werson, de Wind, Talhout, & Terpstra) Eenmaal ze in deze wereld belanden is het moeilijk om eruit te stappen. Slachtoffers zouden volgens experts vooral meisjes zijn tussen de dertien en twintig jaar. (van Dijke & Terpstra, 2012) Door bepaalde omstandigheden zijn deze in het loverboy circuit beland. Dit valt te verklaren aan de hand van de relatieverslavingstheorie van Norwood uit 1996. Vrouwen zouden ongezonde relaties aangaan door trauma's uit hun jeugd. (Werson, de Wind, Talhout, & Terpstra)

Slachtoffers kan je volgens Fier herkennen aan de hand van volgende signalen: Het hebben van plotselinge contacten, het zich onttrekken van het eigen sociaal netwerk, opeens dure spullen kopen, sporen van geweld... (Fier)

2.2.3 Sexting

“Sexting is het verzenden, ontvangen of verspreiden van seksueel getinte foto’s, filmpjes of berichten online zoals bijvoorbeeld op Facebook” (Seksuele vorming). Jongeren doen ook aan cyberseks, dit is volgens Sense het uitvoeren van erotische gesprekken via de webcam zoals bijvoorbeeld via Skype. (SoAids, 2016) Amerikaanse onderzoekers Janis Wolak en David Finkelhor hebben een onderzoek gedaan naar waarom jongeren aan sexting doen. Sommige doen dit om aandacht te trekken, te flirten, status te verwerven... Andere doen het omwille van een fysieke scheiding of om hun seksualiteit te verkennen. Sommige jongeren zouden ook onder druk staan. (Walrave & Van Ouytsel, 2014)

Sexting kan leuk zijn, maar het kan ook allerlei risico’s bevatten. Foto’s kunnen verspreid worden. Dit gevaar zou niet altijd van wildvreemden komen, vrienden zouden dit ook doen. De Amerikaanse experts Wolak en Finkelhor deden ook onderzoek naar wanneer deze beelden verspreid kunnen worden. Dit kan gebeuren na grooming of na een mislukte relatie uit teken van wraak. Sommige slachtoffers weten niet dat hun foto verspreid is. (Walrave & Van Ouytsel, 2014)

Het verspreiden of doorsturen van foto’s kan strafrechtelijk vervolgd worden. De auteurswet zegt dat een persoon steeds toestemming moet krijgen vooraleer die foto’s online gaat plaatsen. Het kan ook vervolgd worden als er sprake is van dwang of een ongelijkwaardige relatie. “Het maken, hebben of verspreiden van foto’s van minderjarigen kan gezien worden als kinderporno” (Seksuele vorming). Philippe Blocklandt zegt in een interview dat het verwijderen van deze informatie niet eenvoudig is. (Geeraerts, 2013)

Twaalf procent van de jongeren zouden spijt hebben van de sexy foto’s die ze online geplaatst hebben. Uit onderzoek blijkt dat foto’s en filmpjes van meisjes vaker uitlekken dan die van jongens. (Seksuele vorming) Meisjes zouden het moeilijk vinden om niet te antwoorden op seksuele getinte vragen. Hun seksueel zelfbeeld is in de puberteit heel belangrijk. Volgens onderzoek willen deze sexy overkomen en zullen ze daarom het dominant gedrag van jongens aanvaarden. (Universiteit van Amsterdam, 2015)

Walrave en Van Ouytsel geven in hun boek ook tips naar jongeren toe ter preventie. Deze raden aan dat jongeren nooit foto’s mogen sturen wanneer die niet door iedereen gezien mogen worden. Wanneer ze getuige zijn van spreiding van zo’n beelden keuren ze dit best af of melden ze dit. Ook legt het boek uit hoe ze veilig aan sexting kunnen doen, wat ze moeten doen als een foto verspreid is.... (Walrave & Van Ouytsel, 2014) Ook Nico De Braeckeleer geeft in zijn boek tips mee. Jongeren mogen niet alles geloven wat er online staat. (De Braeckeleer, 2011) Hofmann pleit in haar boek dat volwassenen met kinderen en jongeren moeten praten over de mogelijke gevolgen van sexting. (Hofmann, 2014)

Slot: In dit hoofdstuk werd het theoretisch kader uitgelegd. Er werd uitgelegd wat sociale media zijn en wat de voor- en nadelen hiervan zijn. Het begrip SGG werd ook geschetst aan de hand van de risicogroepen die hierrond bestaan. Verder werden er ook enkele risico's opgesomd die kunnen ontstaan door het hebben van contact met onbekende op sociale media. Hier willen we toch even melden dat deze risico's gelukkig niet zo vaak voorkomen in de maatschappij en dat deze niet altijd tot schade leiden. Uit dit kader kunnen we concluderen dat er duidelijk nood is naar bewustmakingsacties.

Onderzoek heeft bewezen dat preventieacties voor positieve gevolgen zorgen. (Heyman, Daems, Baelden, & Pierson, 2013) De meeste meisjes uit deze maatschappij zouden reeds op de hoogte zijn van het feit dat er mensen met slechte bedoelingen in de online wereld bestaan. Maar volgens experts weten ze nog niet genoeg. Ze moeten meestal zelf iets ondervinden vooraleer ze hieruit iets leren. (Pardoen & Pijpers, 2006) In het volgende hoofdstuk wordt de praktijkrelevantie van dit project uitgelegd.

3 Praktijkrelevantie

In dit derde hoofdstuk leggen we de praktijkrelevantie van dit project uit. Eerst verdiepen we ons in de praktijkvraag van Espero. Aan de hand van enkele casussen zal er aangetoond worden waarom dit project relevant is voor de praktijk. Door bevraging bij de meisjes zal dit ook duidelijker worden. Tenslotte bespreken we de visie van de organisatie over relaties en seksualiteit.

3.1 De praktijkvraag

Elke organisatie heeft wel een aantal problemen, ook Espero. Zij willen die problemen niet onderdrukken. Ze willen er net mee aan de slag gaan, samen met de jongeren. Ze zien verschillende problematieken als groei-momenten en leerkansen. Ze vinden dat tegenslag net aanleiding kan geven om over bepaalde dingen te spreken. Ze geloven namelijk in de eigen krachten van een context. Espero streeft naar creatieve oplossingen waar iedereen de kans krijgt om zijn mening te uiten. Espero is er ook van overtuigd dat geen enkel probleem altijd even sterk aanwezig is. Ze beseffen dat iets veranderen heel moeilijk is, dus willen ze bepaalde dingen bijschaven. (Espero)

Naar aanleiding van deze BAP is er tijdens een teamvergadering in september bevestigd waarmee het adolescententeam geholpen kon worden. Er werd unaniem gesteld dat rond het thema sociale media dient gewerkt te worden. Aangezien het hier om een breed thema gaat drong een diepere bevraging bij de begeleiders zich op. Jongeren vertonen een grote belangstelling voor sociale media, wat normaal is, maar de begeleiders zagen dat dit voor heel wat problemen zorgden. Zo hebben de sociale media aanleiding gegeven tot heel wat ruzies.

Vele profielen van de jongeren uit de leefgroep kan je openlijk bekijken. Jongeren zouden ook zelf valse profielen aanmaken. Begeleiders merkten dat jongeren moeilijk hun grenzen konden bewaken. Bepaalde jongeren waren daders, andere zaten dan net in een slachtofferrol. Volgens Espero was het dan ook hoog tijd om hun adolescenten te beschermen, vooral tegenover onbekenden die soms wel foute intenties hebben. De adolescenten zoeken deze namelijk op aangezien ze in het echte leven weinig vrienden hebben. Hierbij kennen de jongeren vaak de gevolgen niet van hun gedrag.

Het team vroeg zich af of de jongeren wel het verschil kunnen zien tussen een echte en een virtuele realiteit. Ze merkten ook dat de gebruikers van sociale media alsmat jonger worden waardoor op vroegere leeftijd met voorlichten moet gestart worden. In de maand september werd het probleem dermate acuut dat er naar een adequate aanpak werd gezocht. Ondanks het besef dat sociale media ook positieve aspecten met zich meebrengt groeide na een reeks negatieve ervaringen hieromtrent een dubbel gevoel.

De onveiligheid nam toe en hun beperkte kennis over sociale media verlamde het team. Een stagiaire SRW met kennis over sociale media verleende het adolescententeam haar samenwerking om te komen tot een preventieve aanpak van het probleem. Samen willen ze komen tot een sensibilisering die zou resulteren in een ingebouwde veiligheid in de leefgroep. Ze vroegen zich af welke aanpak en welke methodiek ze zouden kunnen toepassen bij hun doelgroep. Aangezien er voor dit praktijkonderzoek een duidelijke afbakening nodig was, lag de focus op de meisjes van de leefgroep. De begeleiders merkten dat zich de meeste problemen bij hen voordeden.

3.2 Meisjes en hun smartphone: onvoorwaardelijke liefde

Om de praktijkvraag op te lossen richten we ons op de meisjes van de leefgroep omwille van hun frequent gebruik van sociale media. Het gebruik moet volgens de begeleiders beperkt worden. Omdat ze heel wat last ondervinden bij het invullen van hun vrije tijd wordt dit voor de meeste een serieus werkpunt. Sommige meisjes vragen naar meer toezicht, en ook Espero vindt dat voldoende aandacht aan hun moet geschonken worden. Het valt de begeleiding ook op dat ze vaak geen groot netwerk hebben. De meesten voelen een innerlijke leegte en een sterk gemis. Daarom lijken ze zich open te stellen voor verschillende personen online. Espero maakt zich zorgen over hoe ver de meisjes bereid zijn te gaan. De meesten gaan echter heel oppervlakkige contacten aan.

Casussen

Hier volgt er een nulmeting waarbij enkele zaken worden uitgelegd die bij Espero hebben plaats gevonden. Aan de hand van een paar casussen gaan we aantonen waarom het belangrijk is dat de meisjes gesensibiliseerd moeten worden. Om dit aan te tonen gebruiken we de ‘thick description’ methode. We zullen een uitgebreid beeld geven over de omstandigheden en situaties in Espero aan de hand van gedetailleerde beschrijvingen. Uit observaties, dossiers, rapportering, documenten, mails en informele gesprekken binnen Espero, kunnen we concluderen dat de meisjes niet meer zonder hun smartphone kunnen. Ze zitten uren op sociale media en dat vinden ze leuk, maar er zijn ook obstakels en gevaren aan verbonden.

Qua regels gelden er niet echt algemene GSM-afspraken in Espero. De meeste meisjes krijgen wel een beperking opgelegd door bijvoorbeeld hun GSM af te geven bij het slapengaan. Deze beperking wordt ingevoerd wanneer men vaststelt dat veel onbekende mannen berichten sturen naar de meisjes, dit gebeurt meestal via Facebook. Meisjes kiezen vaak voor oudere mannen omdat ze de jongens van hun eigen leeftijd vaak nog onvolwassen vinden. Spijtig genoeg moeten ze nadien ondervinden dat deze oudere jongens hen blijven lastigvallen. Ze krijgen allerlei seksuele getinte vragen. De begeleiders geven hen de raad deze personen te negeren of te blokkeren. Maar de meisjes doen dit meestal niet, ze gaan vaak over hun eigen grenzen en durven geen nee te zeggen.

Meisjes moeten bepaalde vaardigheden ontwikkelen om nare gebeurtenissen te vermijden. Zowel ouders en begeleiders vinden het niet leuk om mee te maken dat ze naar de politie moeten stappen omdat één of andere man naaktfoto's van hun meisjes in zijn bezit heeft. Begeleiding wil dat de meisjes inzien dat zo'n gebeurtenissen niet oké zijn want de feiten herhalen zich. Het gevaar dringt niet tot hen door. Heel wat van die meisjes krijgen thuis niet het juiste voorbeeld. Meisjes zijn niet altijd het slachtoffer. Ze durven zelf te dreigen door bijvoorbeeld wraak te nemen na een stukgelopen relatie.

Vroeger was er in de leefgroep ook sprake van kinderprostitutie. Er waren allerlei signalen aanwezig waardoor Espero zich zorgen maakte. Meisjes werden bijvoorbeeld opgepikt aan school telkens met andere auto's, ze kregen dure kledij en lingerie...Wanneer er zulke dingen gebeuren neemt Espero contact op met het VK of met de politie. Soms spelen ze dan ook het Vlaggenspel van Sensoa (zie bijlage zeven), het hangt af hoe ernstig de situatie is. Espero ervaart dat België op dit vlak weinig initiatief vertoont wat hen verplicht een beroep te doen op Nederlandse organisaties.

Bevraging aan de meisjes

Om nog meer te weten te komen hoe de praktijkvraag zich weerspiegelt bij de meisjes, werd er een focusgroep afgenomen. Dit is een onderzoeksvorm waarbij er een groep mensen worden geïnterviewd over hun ideeën en meningen. Om tot een verduidelijking van de problematiek te komen worden de resultaten neergeschreven. De vijf meisjes die aanwezig waren tijdens de focusgroep zijn actief op Facebook.

Ze gebruiken dit kanaal om nieuwe mensen te leren kennen. Ze chatten ook graag en willen op de hoogte zijn van het nieuws. Op Facebook delen ze foto's met elkaar, liken ze bepaalde pagina's en spelen ze spelletjes. Opmerkelijk is dat vier van de vijf meisjes vertelden dat ze meerdere accounts hebben op Facebook, waaronder ook andere fake accounts.

De meisjes gebruiken dit sociaal netwerk ook voor heel wat online contacten. Het aantal varieert tussen 300 en 1328. Drie van de vijf vertelden dat ze vriendschapsverzoeken van onbekende personen aanvaarden. De reden waarom ze bevriend zijn met mensen die ze persoonlijk niet kennen is omdat ze graag met verschillende mensen willen praten. Ze vervelen zich vaak en hebben nood aan aandacht.

Vier van de vijf meisjes gingen akkoord met de stelling dat men online verliefd kan worden op iemand. Ze zien sociale media als een nieuwe datingmogelijkheid. De meeste meisjes zijn bereid hun GSM nummer te geven aan personen die ze hebben leren kennen via sociale media en hen zaken te vertellen over hun dagelijks leven en hun problemen. Hun adres willen ze echter niet prijs geven.

Heel wat meisjes hebben al eens afgesproken met iemand die ze tevoren nog nooit gezien hadden. De meisjes gaven ook allemaal aan dat ze geen naaktfoto's sturen of krijgen. Dit kunnen wel sociale wenselijke antwoorden geweest zijn. Sommige meisjes gaven wel toe dat ze seksuele berichtjes versturen. Ook vertelden ze nare verhalen aan elkaar over mannen die om naaktfoto's vroegen, of mannen die zich voordeden als fotografen.

Twee meisjes wisten wat een catfish en een loverboy is. De rest had hier nog nooit van gehoord. Over grooming wisten ze nog niet echt veel. Op de vraag of een spel hierrond nuttig kan zijn waren ze positief. We hopen dat door het schetsen van de huidige problematiek het duidelijk is waarom dit aangepakt moet worden.

3.3 De visie van Espero over relaties en seksualiteit

Vooraleer we over gaan naar de methodische weg willen we de visie van Espero over seksualiteit uitleggen. Om dit te weten te komen hebben we hun visietekst geraadpleegd. Deze tekst is gebaseerd op het beleidskader dat Sensoa uitwerkte voor de jeugdhulp.

Als voorziening beseft Espero dat relaties en seksualiteit een belangrijk onderdeel vormt van de ontwikkeling van jongeren. **Seksualiteit** is volgens het boek 'Blozen mag' een ruim begrip dat zich vooral op lichamelijk vlak afspeelt waarbij bepaalde gevoelens kunnen plaatsvinden. (Bronsvan Der Wellen, 2011) Jongeren mogen zeker nieuwsgierig zijn hierover, Espero wil hen hierin begeleiden. Ze hopen dat jongeren hen in vertrouwen nemen om over seksualiteit te praten. Espero merkt dat hun jongeren vaker in contact komen met SGG. (Espero, 2015)

Ze vinden dat jongeren alert moeten zijn voor de grenzen van anderen en hiervoor respect moeten tonen. Ze moeten weerbaarder worden zodat ze zelf kunnen zeggen wat ze leuk vinden en wat niet. Het vormt nu de opdracht van de begeleiders om hen hierin te beschermen. Volgens Espero moeten de begeleiders over een open en luisterende basishouding beschikken. Ze moeten tijd en ruimte vrij maken om samen met de jongeren op een leuke manier te praten over seksualiteit. (Espero, 2015)

Ook het thema sociale media willen ze hierin betrekken. In hun visietekst streven ze naar waakzame zorg in de virtuele wereld. Ze willen zo weinig mogelijk dingen verbieden. Ze willen problematisch gedrag bespreekbaar maken. Enkel wanneer er sprake is van misbruik, wordt het gebruik beperkt. In hun visietekst hebben ze ook helemaal uitgedokterd wat ze moeten doen bij signalen van SGG. Ze moeten dan een bepaald protocol volgen, maar hier gaan we niet verder op in. (Espero, 2015)

Slot: In dit hoofdstuk werd de praktijkrelevantie aangetoond. De praktijkvraag werd grondig uitgelegd aan de hand van bevraging bij de begeleiders. Tevens werd er aangetoond waarom ze nood hebben aan preventieve maatregelen rond hun mediagebruik aan de hand van casussen en een focusgroep. Vervolgens kwamen we de visie van Espero over problemen te weten. Tenslotte werd het duidelijk hoe Espero in hun werking omgaat met relaties en seksualiteit. In het volgende hoofdstuk wordt de methodische weg van deze BAP grondig uitgelegd.

4 Methodische weg

In dit vierde hoofdstuk zal de methodische weg van deze scriptie beschreven worden. Eerst wordt er iets gezegd over de afbakening van het onderwerp. Daarna volgt een risico analyse van deze methode waar er plaats wordt gemaakt voor bepaalde beperkingen van dit onderzoek. Verder wordt er gedetailleerd ingegaan over hoe we naar antwoorden zijn gaan zoeken. Er zal kort iets gezegd worden over de literatuur en het onderzoek in en buiten Espero. Tenslotte zullen we het hebben over de evaluatie van het product.

4.1 Afbakening van het onderwerp

Een praktijkonderzoek start met het vinden van een huidige centrale probleemstelling, wat niet altijd evident is. De **probleemstelling** is een onderzoeksvraag waarmee Espero geholpen wordt. Toen zich in september een acute situatie voordeed hebben alle betrokken partijen deelgenomen aan een informeel gesprek waarbij de werking geëvalueerd werd. Er werd nagegaan waar zich de problemen bevonden en waar er kwaliteitsversterking nodig was. Tijdens een brainstorming kwamen heel wat topics aan bod, zoals: voeding, het straf-en beloningssysteem, de inrichting van de leefgroep en sociale media. Vanuit de eigen belangstelling werd gekozen voor dit laatste thema.

Het team oordeelde dat dit de perfecte keuze was aangezien het onderwerp heel actueel is. Volgens de begeleiders dient het sensibiliseren van jongeren hieromtrent met hoogdringendheid te gebeuren. Enkele weken later werd een nieuwe vergadering georganiseerd, ditmaal om een sensibiliseringsmethode uit te werken. In eerste instantie werd hierbij gedacht aan een interactieve vorming die de jongeren iets bijleren over sociale media. De promotor van deze scriptie vond dat het thema duidelijker afgebakend moest worden door een concreet onderwerp te kiezen. Het risico op verdwalen was anders erg reëel.

In deze fase hebben we veel te danken aan Maarten Eenens, al jaren begeleider in de adolescentenleefgroep en tevens BAP-mentor van deze scriptie. Hij stond steeds klaar om samen na te denken over het product. Het was pas na een incident dat we beseften dat de jongeren van de leefgroep via Facebook in contact staan met onbekenden, wat tot gevaarlijke situaties kan leiden. Verschillende thema's moesten nu bespreekbaar gemaakt worden. Een mogelijke manier om dit te doen was een informatief spel te ontwerpen. Het doelpubliek werd ook afgebakend. Na twee maanden van intensief denken, toetsen en brainstormen werd het thema eindelijk afgebakend. Het echte werk kon beginnen!

4.2 Risico analyse

Bij een praktijkonderzoek hoort een kritische houding. Alvorens het onderzoek startte, werd nagedacht over mogelijke scenario's die fout konden lopen. We wilden graag een beeld schetsen over hoe het probleem zich bij de meisjes situeert. Een eerst mogelijk risico was dat de meisjes beschaamd zouden zijn om te praten over hun gedrag op sociale media. Dit was niet het geval, tegen bepaalde vertrouwenspersonen waren ze heel open. Sommige meisjes kregen het wel moeilijk. In het product wordt hier rekening mee gehouden door hen voldoende ruimte te geven bij indringende vragen.

Alvorens met het onderzoek te kunnen starten moest met een tweede risico rekening gehouden worden. Een spel rond deze thema's bestond nog niet. De vraag was dan ook: 'Waar begin je als je een dergelijk product wil ontwikkelen?'. Het internet is de bron bij uitstek wanneer men meer wil te weten komen over deze problematieken. De opdracht leek ook al een stuk makkelijker toen het duidelijk werd dat er qua sociale media heel wat tools voor handen zijn. Om het risico te beperken hebben we ook vele contacten gelegd om zoveel mogelijk materiaal te verzamelen. We hadden het geluk dat er veel mensen uit het werkveld bereid waren om ons te helpen.

Het derde risico gaat over de validering van het te gebruiken materiaal van het spel. We zijn er ons van bewust dat we niet met zekerheid kunnen weten dat de vragen van het spel zullen meten wat we willen weten. De speelkaarten zijn getest geweest op een persoon die onder de leeftijdscategorie valt, maar dat is niet genoeg. De validering van dit onderzoek is beperkt en dat weten we. Om het onderzoek zo goed mogelijk te realiseren hebben we wel alle stappen van een goed onderzoek gevolgd. Indien we dit onderzoek grootschaliger willen maken in de toekomst, dan weten we dat de validiteit groter moet zijn.

Het laatste risico gaat over het brede aanbod van problematieken in de leefgroep. We dachten dat het heel moeilijk zou zijn om met iedereen rekening te kunnen houden aangezien elk meisje zo verschillend en uniek is. De één is reeds slachtoffer geweest van SGG, een ander meisje weet er net heel veel over, sommigen hebben een licht verstandelijke beperking, de andere niet... De groep wisselt voortdurend. Er gaan meisjes weg en er komen er bij. Er waren dus enkele bekommernissen over de toegankelijkheid van het spel. Gelukkig hadden we na het onderzoek voldoende materiaal waaruit veel informatie gehaald kon worden om het spel voor elk meisje toegankelijk te maken. Na het uitdokteren van de noodscenario's kon het onderzoek eindelijk plaatsvinden.

4.3 De weg naar een antwoord

Om een oplossing te kunnen vinden voor de praktijkvraag is zowel opmerkzaamheid, gerichtheid op bronnen en nieuwsgierigheid belangrijk. Zo hebben we onderzocht wat er over het thema gezegd en geschreven werd en wat er ontbrak. In ons onderzoek hebben we drie hoofdzaken uitgevoerd. Er werd literatuur geraadpleegd en er gebeurde een praktijkonderzoek (zowel binnen als buiten Espero).

4.3.1 Literatuur

Een product moet gemaakt worden aan de hand van onderzochte literatuur. Meerdere archieven werden hiervoor geraadpleegd zoals het internet, kranten, tijdschriften en boeken. Er werd zoveel mogelijk informatie verzameld over jongeren, seksualiteit en sociale media. Voor deze scriptie hebben we ook veel inspiratie kunnen halen uit reeds bestaande eindwerken, zodat we een globaal beeld kregen over hoe de inhoud van een BAP er moet uitzien.

De tijdsaanduidingen van de bronnen zijn eerder recent aangezien sociale media nog niet lang bestaat. Facebook werd onder andere pas opgericht in 2006. Het boek, 'Basisprincipes van het praktijkonderzoek', van Frits Harinck vormt ook een belangrijke bron. (Harinck, 2013) Het boek legt uit wat een praktijkonderzoek inhoudt en op welke manieren onderzoek kan gebeuren.

Ook het boek, 'Horen, zien en schrijven', vormde een belangrijke inspiratiebron voor deze BAP. Van Coillie en co geven tips mee waaraan een product moet voldoen. (Van Coillie, et al., 2014) Om dit project te kunnen realiseren werd er dus veel gelezen. De verschillende bronnen staan onderaan in de bibliografie.

4.3.2 Onderzoek in de praktijk: Espero

Volgens Harinck kan je pas leren door in interactie te gaan met anderen. (Harinck, Basisprincipes praktijkonderzoek, 2013) Vanaf september tot en met mei werd een praktijkonderzoek uitgevoerd in en voor OBC Espero.

Observatie en kwalitatieve gegevens

Harinck zegt ons dat waarnemen heel belangrijk is. Er moet gekeken en geluisterd worden naar wat er in de praktijk speelt rond het probleem. (Harinck, 2013) Dit gebeurde van oktober tot januari. Er werd een notitieboekje bijgehouden waarin zaken werden opgeschreven die rond de verlegenheidssituatie gaan zoals casussen, informatie van de meisjes tijdens vergaderingen, observaties...Begeleiding hield ook een dagelijks logboek bij. Er werden kwalitatieve gegevens bijgehouden, dit in combinatie met vrije observaties, waardoor concrete praktijksituaties beschreven konden worden in hoofdstuk drie.

We kunnen dus vaststellen dat er een document-analyse heeft plaatsgevonden. De gegevens werden ons in de schoot geworpen. Ze zijn afkomstig van natuurlijke leefsituaties uit de praktijk zelf. Het is belangrijk om ook een nulmeting te doen. De huidige situatie werd geanalyseerd aan de hand van een vragenlijst. Ook werd er gevraagd om even terug te gaan in de tijd door na te denken hoe ze reageerden op zulke situaties voor de start van het project. Deze zaken staan in het vorige hoofdstuk.

Focusgroepen

Er vonden drie focusgroepen plaats. Een focusgroep is volgens Harinck een groepsinterview waarbij mensen met elkaar in gesprek gaan of bepaalde vragen beantwoorden over verschillende thema's. (Harinck, 2013) De focus wordt gelegd op het groepsniveau. De eerste focusgroep vond plaats net voor de kerstvakantie samen met de begeleiders. Enkele dagen voordat de focusgroep plaats vond werd er naar iedere deelnemer een mail verstuurd over de bedoeling van het groepsinterview met vermelding van enkele richtvragen, de tijdsduur...

Het doel van de focusgroep was om één en ander te weten te komen over de aanpak van de sensibilisering. Begeleiders hebben hier tips aangereikt over hoe we de moeilijke thema's bespreekbaar kunnen maken en hoe de vraagstelling moet gebeuren. Ze vertelden ook wat er zeker in het spel moet komen en wat niet. Er werd ook gediscussieerd rond de praktische zaken van het spel, zoals de duur en de vormgeving.

Op zeven januari 2016 vond de tweede focusgroep plaats. Dit was een klein groepsinterview met de gezinstherapeute en de psychologe. De volledig uitgetypte focusgroep staat in bijlage twee. Inhoudelijk werden er dezelfde vragen gesteld als tijdens de eerste focusgroep zodat de verschillende antwoorden nadien vergeleken konden worden. Perspectiefwisseling is namelijk belangrijk in een praktijkonderzoek.

De laatste focusgroep vond plaats met de meisjes van de leefgroep. Een focusgroep moet niet altijd via een gesprek verlopen. Er kan gebruik gemaakt worden van een aantal creatieve middelen. Zo kunnen er bijvoorbeeld foto's getoond worden, moeten de personen mindmaps maken, moeten ze post-its plakken... Deze andere werkwijze hebben we toegepast tijdens de laatste focusgroep met de meisjes van de leefgroep. Onze creatieve methode staat in bijlage drie afgebeeld. De meisjes kregen vragen rond de centrale probleemstelling. Vooraleer de focusgroep plaatsvond hebben we samen naar een documentaire van Koppen over grooming gekeken.

Tijdens de focusgroep kwamen enkele feiten en eigen meningen aan bod. Hun antwoorden werden vermeld in hoofdstuk drie. Deze antwoorden moeten wel gerelativeerd worden door de mogelijke sociale wenselijkheid die aanwezig konden zijn. Tijdens de focusgroep kon iedereen alles zeggen wat die wou. Daarna werd de kern van de antwoorden samengepakt om te controleren of alles goed werd begrepen. Nadien kon de focusgroep beëindigd worden. Er werd een verslag verzonden naar alle deelnemers. Intersubjectiviteit is namelijk een belangrijk kenmerk van een praktijkonderzoek. Veranderingen of aanvullingen waren altijd welkom.

4.3.3 Buiten het eigen werkveld

Voor dit project werd er ook even uit de eigen praktijk gestapt. Om een volwaardige oplossing te kunnen bieden hebben we de hulp ingeschakeld van enkele experts. We zijn via het internet op zoek gegaan naar wie er zoal bezig is rond de verschillende thema's. Er werden een aantal interviews afgenomen om het onderwerp te kunnen uitdiepen. Bovendien werden er organisaties, projecten en verschillende tools onderzocht die ook bezig zijn ter preventie van de risico's van sociale media. Uit verschillende reeds bestaande voorlichtingsmaterialen werd inspiratie gehaald voor het eigen product.

Interviews

In totaal werden er zes interviews afgenomen. In bijlage vijf staat een overzicht wie er werd geïnterviewd en wanneer de interviews plaats vonden. In hoofdstuk vijf volgt een rapportage van de resultaten. Een interview heeft als doel om zoveel mogelijk informatie te verzamelen. Een goed interview vraagt om een goede voorbereiding. Er werd een document opgesteld waarin het doel van het interview staat met wat uitleg over deze BAP. Er staan ook enkele richtvragen in opgesomd. Dit document kan geraadpleegd worden in bijlage vier. Voor deze BAP werd er vooral gebruikt gemaakt van vrije en semigestructureerde interviews. Er werden zoals reeds gezegd een aantal vragen op voorhand opgesteld, maar de volgorde van de vragen werd ter plaatse nog aangepast.

De rol van de interviewer is hier anders dan bij een focusgroep. Deze is geen facilitator meer, maar wel de regisseur. De interviews werden niet opgenomen, er werden voldoende aantekeningen gemaakt. Enkel relevante, complete en heldere antwoorden konden gebruikt worden. Indien dit niet het geval was, werd er doorgevraagd ter verduidelijking. Op het einde van elk interview werd alles eens samengevat zodat we de kern van het antwoord hadden. Dit diende als controle zodat we zeker waren dat we alles goed hadden begrepen.

Het eerste interview vond plaats in Espero op maandag 25 januari met Jo Van Hecke. Deze is werkzaam bij Tonuso en heeft al jaren lang ervaring in de hulpverleningswereld. Hij geeft vormingen over sociale media.

Van Hecke is de auteur van het boek 'Internet als methodiek in de jeugdzorg en heeft de website E-hulp Vlaanderen ontworpen. Jo heeft die dag allerlei tips kunnen geven voor het maken van het product. Bovendien gaf hij wat meer informatie over de aanpak van de doelgroep. Verder kon hij nog een aantal interessante links en websites meegeven.

Dinsdag 26 januari werd een bezoek gebracht aan Childfocus. Childfocus is een stichting voor vermiste en seksueel uitgebuide kinderen. We interviewden er Marine Smeets, zij maakt samen met haar team tools rond veilig internet. Ze heeft meer informatie gegeven over de gevaren en de risico's van het web en zei ons hoe de meisjes over de risico's moeten geïnformeerd worden. Bovendien gaf ze de tip om ook plaats te maken voor de positieve aspecten van sociale media.

Op 1 februari werd er een interview afgenomen bij Jong & Van Zin. Dit is een organisatie uit Antwerpen die kinderen, jongeren en opvoeders tracht te versterken aan de hand van hun expertise over relaties en seksuele vorming. Ans Oomen stond ons te woord. Zij werkt bij Jong & Van Zin en is seksuoloog. Ans kon ons vertellen welke houding begeleiders moeten aannemen tijdens het sensibiliseren. Volgens haar moet er ook nagedacht worden over de nazorg. Verder heeft ze allerlei tips meegegeven rond de vraagstelling en de veiligheid.

We zijn ook langs geweest bij Link in de Kabel. Dit is een Leuvense organisatie die de sociale weerbaarheid van maatschappelijke kwetsbare jongeren tracht te verbeteren. Dit doet ze door projecten en vormingen te organiseren over multimedia en sociale netwerken. Op dinsdag 16 februari werd er een interview afgenomen met Charlotte Scheuerer. Zij is mediacoach van de organisatie. Aan haar werd het concept van de tool uitgelegd. Charlotte kon het gesprek aanvullen met enkele handige tips. Bovendien legde ze het verschil uit tussen jongeren die in een residentiele setting verblijven en jongeren die thuis wonen.

Om een oplossing te kunnen vinden voor het praktijkprobleem hebben we ook een gesprek gehad met Tom Vandries. Tom is werkzaam bij UC Limburg en is tevens de auteur van het boek: 'Aan de slag met onlinehulp in de (ortho)pedagogische settings'. Tom is ook medewerker bij Esocialwork waarbij ze kennis over het gebruik van internet in de sociale sector willen verwerven, vertalen en verspreiden. Tijdens een Skype sessie op vijftien februari werd aan hem het concept uitgelegd, waarbij hij zijn bijsturing heeft gegeven.

Normaal zou er op 18 februari een interview plaatsvinden in Gent met Mediaraven. Mediaraven wil kinderen, jongeren en begeleiders kansen geven om te experimenteren met media. Ze organiseren vormingen en ontwikkelen mediawijze producten. Het interview kon helaas niet plaatsvinden. De vragen werden later via mail beantwoord. Ze gaven zo onder andere tips voor het maken van het product.

Andere tools, websites, organisaties, personen en spelletjes

Een product maken is niet evident. Volgens de lectoren is het ook niet de bedoeling om het warm water uit te vinden. Er moeten bepaalde zaken geraadpleegd worden om inspiratie uit te halen voor de tool. In januari werden er mails verzonden naar verschillende organisaties met de vraag of zij ons verder konden helpen. Zo hebben wij antwoord gekregen van verschillende mensen in Vlaanderen, deze staan opgesomd in bijlage vijf.

Aangezien de organisaties in België te verschillend zijn werden er ook mails verstuurd naar professionals en organisaties uit Nederland. Voor het maken van een product is er namelijk een systematische uitwisseling nodig van kennis en middelen. (Denruyter & Van Dyck, 2012, 2013) In Nederland beschikt men over vele organisaties, lespakketten en tools. We hebben veel respons gekregen van verschillende Nederlandse experts en organisaties. Via mail gaven zij nuttige tips en materiaal. Deze personen zijn ook te vinden in bijlage vijf. Bovendien werden er ook verschillende websites geraadpleegd waarop veel materiaal te vinden was. Deze websites staan in bijlage zes. Tenslotte werden er verschillende spelletjes en tools uitgeleend om wat inspiratie te vinden. De geraadpleegde spelletjes en tools staan in bijlage zeven opgesomd.

4.4 Evaluatie van het product

Het product werd ook geëvalueerd om te controleren of het spel voldeed aan de gevraagde wensen. Voordeel van een evaluatie is dat er directe feedback kan gegeven worden en dat het voor duidelijkheid zorgt. Het concept van het spel werd eerst afgetoetst bij het adolescententeam op dinsdag 22 maart tijdens een teamvergadering. Het team gaf feedback over het concept, samen hebben we ook de speelkaarten van het spel overlopen. Op maandag 9 mei 2016 werd het spel gespeeld met vier meisjes uit Espero.

Link in de kabel deed ons ook een voorstel om het spel te gaan testen in een andere leefgroep. Dinsdag drie mei hebben vier tienermeisjes van de leefgroep MFC t'zijhuis (vzw Sporen) het spel gespeeld. Deze meisjes sluiten aan bij de doelgroep van Espero. Ze komen uit een problematische opvoedingssituatie of hebben een hele geschiedenis achter de rug. Door het spel daar te gaan testen kon Link in de kabel zien of het spel veralgemeend kan worden naar de toekomst toe aangezien zij het product in hun werking willen implementeren.

Om te starten werd er aan de meisjes kort de bedoeling van het spel verteld en werd het verloop uitgelegd. Alvorens het spel te spelen deden we een startersoefening die leuk is om op te warmen. Deze staat uitgeschreven in de handleiding. Daarna werden er belangrijke afspraken gemaakt die nodig zijn om er een leuke tijd van te maken. Dan kregen de meisjes alle tijd om het spel te ontdekken en het samen te spelen. Tijdens het spel was er telkens een begeleider aanwezig die systematisch aan het observeren was. Na het spelen werden er evaluatieformulieren ingevuld zodat we te weten konden komen wat de meisjes van het spel vonden. De observator kon zijn/haar observaties ook meegeven aan de hand van een vragenlijst. Beide formulieren staan in bijlage acht. De resultaten van deze evaluaties staan uitgeschreven in hoofdstuk zes.

Slot: In dit hoofdstuk werd de methodische weg uitgebreid uitgelegd. Eerst was er verdere afbakening nodig. Vooraleer het onderzoek kon starten dachten we aan enkele noodscenario's met een plan B. Voor deze scriptie werden verschillende onderzoeksmethoden gebruikt. Er gebeurden interviews en focusgroepen. Er werd ook geobserveerd en er werd literatuur geraadpleegd. De focus van dit onderzoek lag op het verklaren, begrijpen en verstaan van bepaalde dingen. Aan de hand van dit materiaal werd een product geproduceerd dat bruikbaar is voor Espero, en misschien ook wel voor andere organisaties. Het product werd geëvalueerd. In hoofdstuk zes wordt het product voorgesteld, maar vooraleer we dit doen gaan we eerst naar hoofdstuk vijf waar de resultaten van het onderzoek worden gerapporteerd.

5 Rapportering van de resultaten

In het vorige hoofdstuk hebben we de methodische weg van deze scriptie uitgelegd. In dit hoofdstuk gaan we in op de resultaten die uit het onderzoek zijn voortgevloeid. We gaan antwoorden op de vraag die ons nu nog rest: 'Hoe kunnen we de meisjes van Espero sensibiliseren rond SGG op sociale media? Zowel Espero, experten als de literatuur hebben hier hun visie op gegeven. Hun antwoorden worden in dit hoofdstuk uitgebreid besproken.

5.1 Volgens Espero

Espero heeft hierop een antwoord gegeven tijdens de verschillende focusgroepen. Zij gaven enkele belangrijke aandachtspunten mee over hoe het spel er moet uit zien. De meisjes van de leefgroep kregen mee inspraak.

5.1.1 Wat zeggen de professionals?

Volgens het adolescententeam moet de focus gelegd worden op het sensibiliseren. Het spel mag niet aanvoelen als een verplichting. Het product moet volgens hun vooral speels en informatief zijn met veel interactie, zodat de meisjes op een actieve manier samen dingen kunnen ontdekken. De theorie moet overgebracht worden op een leuke manier. De begeleiders vinden dat de meisjes zoveel mogelijk betrokken moeten worden tijdens het spel. De vraagstelling moet subtiel gebracht worden aan de hand van stellingen, casussen en voorbeelden. De vragen moeten simpel zijn, met toch wat variatie in. Visualisatie moet hier ook een plaats krijgen. Tijdens het spel moet er ruimte gemaakt worden om te kunnen antwoorden. Het spelbord mag creatief uitgewerkt worden en het spel mag maximum één uur duren.

Tijdens de tweede focusgroep konden de gezinstherapeute en de psychologe hier nog enkele dingen aan toevoegen. Zij vinden het belangrijk dat het spel geen aanleiding mag zijn tot stigmatisering. Elke puber zoekt bepaalde grenzen op, het is normaal dat ze experimenteren. In het spel moeten ook de positieve kanten van sociale media aan bod komen. Meisjes moeten samen kunnen nadenken over bepaalde situaties. Ze moeten enkele handvaten meekrijgen bij een bepaald gevaar. De focus moet op het gesprek gelegd worden, er mag geen angst ontstaan om fouten te maken. Het spel zou moeten voorzien in een systeem dat toelaat de vragen al dan niet te beantwoorden zonder dat het spel in gedrang komt.

Volgens het team is er een aparte aanpak nodig voor deze doelgroep. De meisjes zijn fragiel dus bepaalde dingen kunnen snel persoonlijk worden. Tijdens de sensibilisering mag er geen hertraumatisering plaatsvinden. De meisjes hebben ook nood aan een duidelijke uitleg en veel herhaling. Ze hebben ook veel sturing nodig van de begeleiding vooraleer ze iets vertellen. Voor de productie van het spel moest er rekening gehouden worden met de beperkte woordenschat van sommige deelnemers. Als deze criteria aan bod komen in de tool, dan denken de professionals uit Espero dat ze veel gebruik zullen maken van het product.

5.1.2 De meisjes hebben ook inspraak

Ook het doelpubliek had inspraak bij het ontwerp van het spel. De meisjes vinden het erg belangrijk dat antwoord geven niet perse moet. Liefst spelen ze het spel alleen met meisjes dus liefst met vrouwelijke begeleiding. Ze hopen dat het spel, naast heel wat doe-opdrachten, hen de kans geeft om te kunnen praten, raad te geven en hun mening te verkondigen. Ze vinden ook dat het spel veel kleur moet bevatten. Een makkelijke uitleg is ook een must voor hen. Over de duur van het spel zijn ze allemaal akkoord dat het niet te lang mag duren, maximum één uur. Ze hopen op een leuke groeps sfeer waar privacy aanwezig is.

5.1.3 Korte samenvatting

De focusgroepen hebben ons veel input gegeven om het spel te ontwikkelen. De belangrijkste zaken die gezegd werden worden hier nog even in kaart gebracht. Volgens Espero moet het een actief spel zijn waarbij de meisjes samen iets kunnen leren. Er moet ook voldoende variatie in de vraagstelling zitten. De meisjes moeten de mogelijkheid hebben om te kunnen passen bij bepaalde persoonlijke vragen. Het spel moet aantrekkelijk, laagdrempelig, positief en simpel zijn. Het informatieve spel mag volgens hun maximum één uur duren. Tenslotte moet er ook aandacht geschonken worden aan de nazorg waardoor de meisjes zo te weten komen waar ze terecht kunnen met hun problemen.

5.2 Volgens experts

Er hebben ook een aantal gesprekken plaatsgevonden met experts uit de jeugdzorg en hulpverleningswereld die dagelijks bezig zijn met jongeren en sociale media. Zij konden ook hun visie geven over hoe zo'n sensibilisering het best kan verlopen.

5.2.1 E-hulpVlaanderen: Jo Van Hecke

Het feit dat de meisjes in Espero verblijven maakt hen al bijzonder. Ze voelen volgens Van Hecke aan dat ze niet zoals de anderen zijn. Ze zijn kwetsbaar en zoeken herkenning. Ze hebben een laag zelfbeeld en laten online dan een heel andere kant van zichzelf zien. De hoofdvraag in het spel moet volgens hem zijn: 'Waarom gedragen ze zich zo online?'. Het spel zou hen zo bewuster moeten maken over het feit wie ze zijn en waarom zij willen dat de andere hun zo zien. Ze moeten zo mediawijzer worden en een bepaald inzicht krijgen over zaken die online gebeuren. Er moet volgens Jo respect getoond worden voor hun digitale identiteit, maar de meisjes moeten te weten komen dat dit iets kan opwekken bij anderen.

Meisjes zouden te weten moeten komen dat mensen foto's kunnen misbruiken. Ze zouden dus bewust en kritisch moeten omgaan met elk profiel. Het spel mag niet te normerend en te oordelend zijn. Tijdens het spel moet volgens hem de focus gelegd worden op het gesprek, zodat ze samen te weten kunnen komen wat gepast online gedrag is. Een dialoog kan volgens hem gebeuren door veel stellingen te gebruiken. Het spel zou volgens Jo Van Hecke een verschil kunnen maken als er rekening wordt gehouden met zijn tips.

5.2.2 Childfocus

Childfocus vindt deze BAP een hele uitdaging omwille van de doelgroep. De meisjes zijn al ouder en de meeste zijn kwetsbaar. Er is dus volgens hen een heel aparte methodiek nodig om de meisjes te kunnen sensibiliseren. Jongeren experimenteren online en bouwen daar zo een sociale identiteit mee op. Dat is goed, maar Childfocus vindt dat jongeren hier een goede balans in moeten vinden. Het spel moet aanvoelen zoals een uitdaging, maar het moet toch ook simpel en gebruiksvriendelijk blijven.

Jongeren moeten het gevoel krijgen dat ze experts zijn, dit moeten ze kunnen laten tonen in het spel. Volgens hun zouden de meisjes bewust moeten worden van allerlei gevaren aan de hand van een aantal handvaten die ze meekrijgen indien ze aangesproken worden door personen met foute intenties. Meisjes moeten door het spel leren dat ze altijd alert en kritisch moeten zijn. Het spel moet hen de kenmerken meegeven van een vals profiel.

Volgens Childfocus moeten de meisjes beseffen dat de online wereld niet hetzelfde is als de echte wereld. Ze moeten ook tips meekrijgen hoe ze best kunnen afspreken met iemand die ze van tevoren nog niet hebben gezien. Ze moeten weerbaarder gemaakt worden rond het sturen en het krijgen van seksueel getinte foto's. Dit kan gerealiseerd worden door hen mee te geven dat ze de andere persoon altijd 100 procent moeten vertrouwen, dat er goede afspraken gemaakt moeten worden...

Het spel moet bepaalde tips bevatten die meegegeven kunnen worden aan de meisjes zodat ze in de toekomst bepaalde risico's kunnen vermijden. Volgens hun zou het product iets zeer nuttigs kunnen zijn voor Espero, maar ook voor de maatschappij.

5.2.3 Jong & Van Zin

Ook Jong & Van Zin wou graag inbreng hebben over het spel. Zij hadden het vooral over de houding die genomen moet worden door volwassenen. Bepaald grensoverschrijdend gedrag kan zware schade berokkenen voor een individu, dus hiervoor moet respect getoond worden. Er moet volgens Jong & Van Zin rekening gehouden worden met het feit dat er allerlei dingen naar boven kunnen komen tijdens het spel. Daarom moet er grondig nagedacht worden over de formulering van de vragen. Dit zou een groot verschil kunnen maken.

Om wat variatie in het spel te steken kon Jong & Van Zin de tip geven om videomateriaal te gebruiken. Volgens hun moeten de meisjes ook te weten komen wat de strafbare gevolgen kunnen zijn bij bepaald online gedrag. Om het spel goed te laten verlopen vinden zij het belangrijk om eerst afspraken te maken. Zij denken dat het spel zo een verademing kan zijn voor de sociale sector en de Bijzondere Jeugdzorg, aangezien dit een opkomend thema is waar veel vraag naar is.

5.2.4 E-social work: Tom Vandries

Na een aantal interviews werd er al een concept uitgedacht voor het spel. Dit werd uitgelegd aan Tom Vandries. Hij kon ons idee aanvullen met nog enkele tips. Alvorens het spel te starten zou er volgens hem een bepaalde trigger aanwezig moeten zijn zodat er een bepaalde motivatie gecreëerd kan worden om deel te nemen aan het spel.

Tom voegde er nog aan toe dat het spel beter zou zijn indien er technologische aspecten aan toegevoegd worden zoals een tablet of smartphone. Hij legde ook uit dat het spel niet enkel via woorden gespeeld mag worden aangezien niet elk meisje een grote prater is. Daarom moeten er ook filmpjes en afbeeldingen gebruikt worden. Verder gaf hij nog enkele tips mee om het spel technologisch te verfijnen. Hij denkt dat het goed is dat zulke thema's bespreekbaar gemaakt worden. Hij vindt het spel zeer zinvol.

5.2.5 Link in de kabel

Link in de kabel wou ons ook helpen om een antwoord te bieden op de onderzoeksvraag. Aan hun werd het concept van het spel ook uitgelegd en zij konden nog enkele tips meegeven om het spel beter te maken. Link in de kabel benadrukte dat er zeker begeleiding nodig is om de meisjes te sensibiliseren. Dit is nodig om de thema's wat dieper te kunnen uitleggen. Indien dit niet het geval is, verliest men de impact van het spel. Ze gaven ook nog mee dat het spel up-to-date moet zijn aangezien het internet heel dynamisch is.

Het gebruik maken van een tablet vinden ze een goed idee. Dit mogen we niet verplichten, het moet als een mogelijkheid aangeboden worden. Volgens hen zou het ook leuk zijn dat de meisjes hun smartphone mogen gebruiken tijdens het spel om bepaalde dingen op te zoeken. Verder gaven ze nog leuke tips om het spel verfrissender te maken zoals leuke pionnen te gebruiken, eventueel een dobbelsteen via een tablet te gebruiken... Het product moet volgens hun veel kleur bevatten. In de toekomst willen ze het spel integreren in hun werking dus een samenwerking zien ze zeker zitten.

5.2.6 Mediaraven

Mediaraven heeft via mail nog allerlei tips meegegeven. Hierover wordt niet te veel gezegd aangezien ze ongeveer dezelfde dingen vertelden als de andere organisaties. Teven hebben ze niet zoveel ervaring met de specifieke doelgroep. Volgens Mediaraven is het belangrijk dat er in het spel een aantal gevolgen van bepaald online gedrag aan bod komen. Soms is het beter dat jongeren in de huid van iemand anders kunnen kruipen om over zulke thema's te spreken. Mediaraven probeert altijd te vertrekken vanuit de kansen van media en vindt het dus belangrijk dat het spel niet te negatief en te belerend is. Het mag niet de bedoeling zijn dat de jongeren angstig beginnen te worden en dat ze sociale media niet meer gaan gebruiken.

5.2.7 Korte samenvatting

Experts uit verschillende organisaties hebben enkele aandachtspunten meegegeven voor het product. Ten eerste vinden ze het belangrijk dat de meisjes mediawijzer worden door het spel. Ze moeten bewust worden van hun digitale identiteit. Deze kan namelijk iets opwekken bij anderen. Verder moet er in de vraagstelling gepolst worden waarom ze iets doen op het web. Hierbij moet echter opgelet worden dat het spel niet te normerend is, men mag niet oordelen.

Er moet goed nagedacht worden over de vraagstelling aangezien er met een kwetsbaar publiek gewerkt wordt. Bovendien vinden ze de houding van begeleiding belangrijk. Deze zijn nodig om de meisjes iets aan te leren over de verschillende thema's. Volgens hun moeten begeleiders over een bepaalde voorkennis beschikken.

Alvorens te starten met het spel moeten er goede afspraken gemaakt worden. Ze raadden ook aan om filmpjes te gebruiken in het spel en om het geheel een digitale dimensie te geven. Zo kan men eventueel een tablet of smartphone gebruiken om een bepaalde vraag te beantwoorden. Het spel moet zeer up-to-date zijn. Het spel moet ook kleurrijk zijn en de taal moet aangepast worden naargelang het doelpubliek.

5.3 Preventie en sensibiliseren: wat zegt de literatuur hiervan?

Onze eigen praktijk en verschillende professionals hadden reeds belangrijke aandachtspunten meegegeven voor het spel. Nu gaan we even stilstaan bij de literatuur. Het vele leeswerk gaf ons ook wel antwoord over hoe we de meisjes kunnen sensibiliseren rond (seksueel) grensoverschrijdend gedrag op sociale media.

Jongeren moeten veilig kunnen omgaan op sociale media en dit zou, volgens de ondersteuningsstructuur van de Bijzondere Jeugdzorg, rond drie principes draaien. Jongeren moeten zichzelf beschermen en moeten alert en kritisch zijn. Zo moeten ze kunnen interpreteren welke informatie fout is en welke niet. (vzw ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg, 2008) Childfocus en Sensoa raden aan dat voorlichtingsgesprekken best per gender gebeuren. (Child Focus)

Jo Van Hecke schrijft in zijn boek dat men samen met de jongeren in dialoog moet gaan over de kansen en gevaren van de online wereld. Gedragsregels moeten hier ook besproken worden. Jongeren moeten hierbij zelf naar mogelijke oplossingen zoeken. (Van Hecke, 2012) Meisjes moeten bewust worden van hoe ver iets kan gaan en wat hun eigen rol daarin is. (Radio 1, 2015)

Volgens Walrave en Van Ouytsel is het belangrijk dat men up-to-date voorlichtingsmateriaal gebruikt met herkenbare en realistische scenario's. Er moet voldoende aandacht geschonken worden aan **sexting**. Hierbij moet er vermeld worden dat het verspreiden van zulke foto's verboden is. (Walrave & Van Ouytsel, 2014) Volgens Childfocus zouden jongeren een automatische reflex moeten ontwikkelen om volwassenen aan te spreken indien ze getuige zijn van ongewenste beelden. Ze vinden dat professionals een manier moeten vinden om hen te kunnen overtuigen om geen beelden van zichzelf te plaatsen die te uitdagend of te seksueel getint zijn. (Childfocus, 2016)

Bij preventie van **grooming** moeten volwassenen het volgens Michel en Joris, zeker hebben over de misverstanden die er bestaan rond groomers. De auteurs vinden dat er ook iets gezegd moet worden over hun technieken. (Walrave & Van Ouytsel, 2014) Volgens een website die zich bezig houdt met seksuele vorming mag er niets verboden worden naar de jongeren toe. Hen weerbaar maken vinden zij het belangrijkste. (Seksuele vorming) Volgens Childfocus moeten jongeren ook leren om nee te zeggen. (Childfocus, 2016)

Auteurs van 'Wie zijn de meiden van Asja' vertellen dat we een manier moeten vinden om de problematiek rond **loverboys** te kunnen signaleren. Volgens de auteurs moet er ten eerste begrepen worden waarom jongeren bepaalde gedragingen doen. Veiligheid en bescherming is hierbij belangrijk, er moet rekening gehouden worden met hun kwetsbare kant. Ten tweede vinden ze een open houding van begeleiding heel belangrijk. (Werson, de Wind, Talhout, & Terpstra) Volgens een onderzoek van Childfocus moet men aan jongeren de methoden uitleggen hoe loverboys te werk gaan. (Childfocus & Jongerenwelzijn)

Fier, een expertise centrum over seksuele uitbuiting, raadt aan om in te zetten op groepswork. Via een creatieve manier moet een groep inzicht verwerven rond deze thema's. Het accent moet komen te liggen op de eigen krachten van de meisjes. (Fier) De inhoud van het spel mag volgens Mediawijs niet te choquerend zijn. Er moet een evenwicht gevonden worden tussen de mate van confrontatie en hun individuele weerbaarheid. (Mediawijs, 2016)

Volgens Childfocus zouden jongeren tips en raad moeten kunnen formuleren over concrete situaties. Jongeren moeten volgens hun ook nadenken over hun eigen grenzen en die van de anderen. Er moet worden meegegeven dat deze grenzen voor iedereen verschillend zijn. Volgens Childfocus moeten jongeren geïnformeerd worden over de mogelijke risico's van het hebben van nieuwe online vrienden. Er moeten ook bepaalde technieken meegegeven worden die de meisjes kunnen toepassen indien ze worden lastig gevallen. (Childfocus, 2016)

Praten over seksualiteit is voor sommige tieners toch iets moeilijks. Daarom moet de preventie toch grappig en leuk gehouden worden. Volgens Kennisnet, een publieke organisatie voor onderwijs en informatica, moet er aangeleerd worden hoe jongeren zelf keuzes kunnen maken. Ze moeten zelf ervaren of iets goed is of niet. Ze vinden dat de mogelijke antwoorden zoveel mogelijk onderling besproken moeten worden. Als jongeren het van hun leeftijdgenoten horen zou dit meer invloed hebben dan dat volwassenen dit vertellen. (Kennisnet) Indien er aan seksuele en relationele vorming gedaan wordt moet er volgens Sensoa rekening gehouden worden met het KAVES model. Het model zegt dat er aan kennisverwerving gedaan moet worden, dat er attitudes moeten worden meegegeven en dat er vaardigheden aangeleerd moeten worden. Ze vinden dat er ook plaats gemaakt moet worden voor emoties. (Sensoa)

Begeleiding moet volgens Mediawijzer, in de snel veranderende wereld van vandaag, een gids en een kompas zijn. (Ten Heuw, 2015) Volgens Fier moet begeleiding een luisterend oor hebben. (Fier) Childfocus zegt dat er een positieve manier van communiceren moet plaatsvinden waarbij er voldoende interesse en aandacht geschonken wordt over hetgeen wat jongeren online doen. (Childfocus, 2016). Volgens Sensoa zou het een valkuil zijn indien volwassen hun beleving projecteren op de jongeren. Jongeren mogen niet het gevoel krijgen dat ze een preek krijgen of dat het een ondervraging is. (Frans & Franck, 2013). Volgens een Nederlandse organisatie is het belangrijk dat volwassenen zich aan een consistente houding houden. (So Aids Nederland, 2014) Erkenning en herkenning zijn hier sleutelwoorden. Tijdens de hele vorming moeten begeleiders de meisjes als volwaardige gesprekpartners beschouwen. (Brons-Van Der Wellen, 2011)

Het product is een **informatief spel**. Een informatief spel moet volgens Childfocus visueel sterk zijn, maar het moet vooral leuk zijn. (Childfocus; Sensoa, 2009) Volgens het Centrum Informatieve Spelen, nu de Aanstokerij genoemd, moet er een afbakening gebeuren van de informatie. (Centrum Informatieve Spelen) Tijdens de sensibilisering moeten ze iets leren over seksualiteit, deze vorm van leren noemt men ook wel het **sociaal leren**. De jongeren moeten zelf aan de slag gaan met theorie die te maken heeft met hun echte leven. (Centrum Informatieve Spelen)

Aangezien het een breed en een speciaal publiek is moet er rekening gehouden worden met specifieke aandachtspunten. Meisjes die naar school gaan in het buitengewoon onderwijs zullen het spel ook spelen. Volgens verschillende lespakketen mag de lay-out van de tool niet te belastend zijn. Het gebruikmaken van emoticons zou voor hun een positief effect hebben. Om voor deze jongeren iets te bedenken moet je out of the box gaan. Het maken van voorgaande afspraken is voor hun belangrijk. Zo worden de meiden open en wordt gedrag gemakkelijker bespreekbaar. Literatuur raadt af om expliciete situaties te gebruiken. (Pijpers, Remco, 2015)

5.3.1 Een korte samenvatting

Uit de literatuur hebben we ook enkele aandachtspunten kunnen gebruiken die belangrijk zijn geweest voor het maken van het spel. De belangrijkste zaken gaan we hier nog even vermelden. Jongeren moeten leren om alert en kritisch te zijn. Zelfbescherming vormt hier een belangrijk aspect in. Informatie zouden ze moeten leren interpreteren. Dit zou volgens de literatuur het beste lukken indien jongens en meisjes het spel in aparte groepen spelen.

Dialogo rond de kansen en gevaren van sociale media moeten zo ontstaan. Er zouden verschillende zaken rond sexting gezegd moeten worden zoals strafbare zaken, wat men moet doen indien men getuige is... De misverstanden en technieken van grooming moeten ook aan bod komen. Men zou het ook moeten hebben over de methoden die loverboys gebruiken.

Volgens de literatuur mag men de focus niet leggen op het verbieden. Pubers moeten wel leren om nee te zeggen. Ze moeten ook inzien dat ze zelf keuzes kunnen maken. Hun eigen krachten moeten aan bod komen. Ze moeten zelf kunnen nadenken welke tips en raad ze aan andere meiden in bepaalde situaties kunnen geven. In de tool moet plaats gemaakt worden voor kennis, attitudes, vaardigheden en emoties.

Begeleiding moet volgens de literatuur een positieve aanhouding aannemen tijdens de preventie. Ze mogen niet preken, oordelen of hun gevoelens projecteren. Het product is een informatief spel, maar hiervoor moet men de theorie afbakenen door realistische situaties te gebruiken. De meiden moeten zelf aan de slag gaan met de inhoud. Tenslotte geven ze mee dat het doelpubliek een duidelijke lay-out wil. Hier speelt creativiteit een belangrijke rol in.

Slot: In dit hoofdstuk hebben we een antwoord gegeven op de vraag hoe we het product het best kunnen aanpakken. Espero, experts en literatuur hebben hierop hun visie gegeven. Op basis van deze informatie hebben we ons product ontwikkelt. In het volgende hoofdstuk volgt een uitgebreide beschrijving van het product.

6 Het product

In het vorige hoofdstuk werden de resultaten uitvoerig gerapporteerd. In dit hoofdstuk gaat het over het product. Om te starten zal er eerst uitgelegd worden hoe het product tot stand is gekomen. Hierbij zal stap per stap uitgeschreven worden hoe het product werd geproduceerd. Bovendien wordt kort het verloop van het spel uitgelegd. De gedetailleerde versie staat in de handleiding. Tenslotte worden de resultaten van de evaluatie beschreven.

6.1 Resultaat na een heel onderzoek

Het product is een **informatief en preventief spel** die pubermeisjes (14-18 jaar) van Espero de mogelijkheid biedt om op een interactieve manier iets te leren over hun gedrag op sociale media. Volgens het Centrum Informatieve Spelen moet een spel gericht zijn op het uitlokken van ervaringen en dat is hier het geval. (Centrum Informatieve Spelen) Het product is tot stand kunnen komen na een heel uitgebreid praktijkonderzoek waarbij samenwerking belangrijk was, zowel binnen als buiten de eigen praktijk. Verschillende belanghebbenden gaven criteria hoe het spel er zeker moet uitzien. Voor het product werd hier zoveel mogelijk rekening mee gehouden. Na het verzamelen van deze ideeën werd er gebrainstormd waarbij er een concept werd uitgetekend op papier. Dit concept werd vervolgens getoetst bij Espero.

Het concept en de vorm van het spel is tot stand kunnen komen dankzij de verschillende visies van de betrokkenen. Waarom we deze vorm hebben gekozen zullen we nu uitleggen. De vorm van het spel mochten we zelf kiezen. We hebben ervoor gekozen om dicht bij de belevingswereld van de jongeren te staan door een spelbord te maken die de vorm heeft van een smartphone. Het oogt heel aantrekkelijk. Het sluit aan bij de leeftijd van onze doelgroep. Experts vonden het belangrijk dat er aandacht werd geschonken aan de lay-out. Volgens de literatuur zou het spel gespeeld moeten worden in aparte groepen per geslacht. Dat is ook één van de redenen waarom we een spel hebben gemaakt die alleen meisjes kunnen spelen.

Het belangrijkste doel van het spel is om een dialoog te creëren tussen de meisjes waar er ook plaats wordt gemaakt voor hun krachten. Hiervoor moesten er realistische scenario's gebruikt worden. Hier zagen we de perfecte kans om een gezellig en leuk spel te maken. We zijn niet de elektronische kant opgegaan aangezien dan de focus niet meer op het gesprek ligt. Het is de bedoeling dat er actief gespeeld wordt en dat de meisjes aan het woord komen. Ook qua planning was hier geen tijd genoeg voor. We beschikken tevens niet over de voldoende kennis om dit aan te pakken. Misschien kan dit wel mogelijk gemaakt worden in de toekomst. Het spel biedt wel de mogelijkheid om bij bepaalde vragen sociale media te gebruiken aan de hand van een smartphone of een tablet. Dit zorgt toch voor een digitale dimensie.

We hebben ervoor gekozen dat het spel vele speelkaarten heeft aangezien variatie heel belangrijk is. Deze hebben we aangepast aan de doelgroep. Laagdrempelig, uitnodigend en eenvoudig zijn drie sleutelwoorden. De vragen hebben we onderverdeeld in verschillende categorieën, dit zou duidelijkheid moeten scheppen. Het spel is kleurrijk, dit vond de doelgroep zelf belangrijk. Door het spel deze vorm te geven hopen we dat we kunnen voldoen aan de verschillende criteria.

Na deze goedkeuring werden meer dan 200 speelkaarten opgesteld. De speelkaarten werden getest bij een meisje die tot de leeftijdscategorie van dit onderzoek behoort. Zij gaf de moeilijkheidsgraad aan van de kaarten met handige feedback. Na deze test werden de speelkaarten doorgestuurd naar het adolescententeam, samen met de visuele concepten van het spel die op de computer werden getekend. Na hun goedkeuring kon de productie van het spel beginnen.

Een spel produceren is niet zo gemakkelijk, er komt heel wat bij kijken. Er werden dingen gestikt, geplakt, geschilderd, gescharnierd... Hierbij hebben we de hulp gekregen van Chantal De Pauw en Eliane Juste. Zij waren onze creatieve hulpbronnen. Alle speelkaarten moesten in vakken getypt worden op de computer. Daarna moesten deze geplastificeerd en geknipt worden. Het visuele van het scherm moest ook afgedrukt worden. Er was ook nog ander materiaal nodig voor het spel. Er werd een houten plank gezaagd in de vorm van een smartphone.

Om de lay-out zo echt en mooi mogelijk te maken werden er nog scharnieren, vijzen, nageltjes en afwerkgoten gebruikt. Hierop werd plasticfolie gelegd zodat het spel lang kan meegaan. Er werden ook allerlei vakken gemaakt aan de zijkant van de cover zodat alle vragen daar mooi opgestapeld zitten. Dit werd mogelijk gemaakt aan de hand van vliegenraamstof. Na de productie werd alles in één grote valies gestoken. Het spel is klaar om gebruikt te worden!

6.2 Verloop van het spel

Het spel heet '**Social girls**'. Tijdens dit spel zullen een aantal meisjes heel sociaal zijn, aangezien het spel een gesprek zal uitlokken over gedrag op sociale media. Het spel wordt gespeeld met meisjes die minimum veertien en maximum achttien jaar zijn. In deze scriptie werd reeds geschreven waarom er voor deze doelgroep werd gekozen. Volgens het boek 'Waarheid, durven en trauma' zouden kinderen en jongeren niet te vroeg voorgelicht mogen worden. Jonge kinderen zouden met deze thema's nog niet echt bezig zijn. (Anthoni, Inge, & Swolfs, 2014) Volgens onderzoek zouden meisjes over minder vaardigheden beschikken dan jongens. (D'Haenens & Vandoninck, 2012)

Het spel wordt niet gespeeld op een typisch klassiek spelbord. Het spel heeft de vorm van een smartphone, dit past volledig binnen de belevingswereld van pubers. Tevens sluit dit aan bij het thema van het spel. De smartphone zit in een cover dat bescherming biedt aan de voorkant en de achterkant het spel. Het spel wil tevens bescherming bieden aan de meisjes. Op de voorkant van de cover staat de naam van het spel. Op de achterkant staan de partners die meegewerkt hebben om het spel te kunnen realiseren. Het spelbord bestaat uit twee stukken, namelijk het scherm en het toetsenbord. Op het scherm staat een boodschap voor de meiden waarin het spel kort wordt uitgelegd.

Het spel wordt gespeeld op het toetsenbord. Hierop zullen de meisjes een weg moeten afleggen door te gooien met een dobbelsteen. Via een pion moeten ze zich verplaatsen. Het toetsenbord bevat verschillende letters in vier soorten kleuren. Elke kleur staat voor een verschillende categorie van vragen. Als een meisje op een blauwe letter staat, dan moet ze een blauw kaartje uit de stapel nemen. Deze vraag kan gaan over online vriendschap, grooming en catfishes. Indien ze op een rode letter staat kan ze een vraag beantwoorden over online relaties en loverboys. Grijs letters zijn vragen over sexting.

Indien ze op een groen vakje staat krijgt ze algemene vragen en opdrachten over het internet en sociale media. In het spelbord zijn er ook smileys verwerkt. Als ze hierop staan mogen ze een gele kaart kiezen. Deze kaarten bevatten vele verrassingen. Het kan zijn dat ze een beurt moeten overslaan, terug naar start moeten, drie stappen vooruit mogen zetten... Dit zou voor wat uitdaging zorgen. Als ze op een vakje komen mogen ze kiezen of ze willen antwoorden of niet. Ze mogen niet gepusht worden aangezien een aantal vragen redelijk persoonlijk zijn. Indien ze willen antwoorden mogen ze een willekeurige vraag kiezen uit het stapeltje van de kleur die hun letter heeft. Als ze de vragen beantwoorden krijgen ze van begeleiding een kaart uit het stapeltje tips die allerlei informatie en leuke weetjes bevat over sociale media.

Als ze niet willen antwoorden moeten ze een kaart neerleggen waarop een duim naar beneden staat afgebeeld. Deze hebben ze elk in het begin van het spel gekregen, ze mogen deze zoveel gebruiken als ze willen. Maar als ze niet willen antwoorden moeten ze blijven staan en mogen ze geen tip nemen. Het is geen probleem dat iemand niet wil antwoorden, iemand anders is dan aan de beurt. Doorheen het spel bestaat er geen puntensysteem aan de hand van juiste antwoorden. Het voeren van een dialoog is het belangrijkste. Wie het eerste aan de finish is wint het spel.

Begeleiding moet ervoor zorgen dat het spel goed verloopt. Zij kunnen gebruik maken van het **begeleidersboekje**. In dit boekje staan de spelkenmerken en het spelverloop heel gedetailleerd uitgelegd. Daarnaast bevat het boekje antwoordenfiches. Per genummerde vraag staat er extra uitleg bij voor begeleiding, andere mogelijke antwoorden, extra bijvragen die ze kunnen stellen...Bij enkele vragen staat er bijvoorbeeld geschreven dat er eventueel een tablet of smartphone gebruikt kan worden voor bepaald opzoekwerk. Dit zorgt voor de digitale dimensie van het spel.

Bovendien staan in dit boekje ook enkele bijlagen die begeleiding zal moeten tonen bij een aantal vragen. Hier kunnen foto's getoond worden, gevoelenskaarten, casussen... Dit zorgt voor wat variatie in de vragen. Het spel en het begeleidersboekje zitten in een spelkoffer. In een apart mapje staan nog een aantal brochures, posters en affiches van verschillende organisaties. Zo weten de meisjes zeker waar ze terecht kunnen met hun vragen. Alle documenten en foto's van het spel zijn terug te vinden in de bijgevoegde Cd-rom achteraan in deze scriptie (zie bijlage tien). In bijlage negen staan enkele foto's van het product.

6.3 Evaluatie van het product

Nadat het product gemaakt was, werd het getest en geëvalueerd. Het adolescententeam van Espero vindt het spel zeker geslaagd. Zij vinden het positief dat het spel over vele speelkaarten beschikt, zo kan het meerdere keren gespeeld worden. Ze vinden het een gevarieerd spel. Zo zitten er vragen tussen waarop heel makkelijk te antwoorden valt, maar er zitten ook (persoonlijke) vragen tussen waarbij ze moeten nadenken. Zo is er toch enige diepgang in het spel, met momenten waarbij het terug rustiger kan verlopen.

Het team vindt het spel heel laagdrempelig, dit hadden ze ook gevraagd. Ze denken dat dit een herkenbaar en leerrijk spel kan zijn voor het doelpubliek. Maarten Eenens, BAP-mentor van deze scriptie, heeft even stilgestaan over het afgewerkte product. Hij vindt het spel een zeer kwaliteitsvol product. Hij is ervan overtuigd dat Espero jarenlang gebruik zal kunnen maken van het product.

Slot: In dit hoofdstuk werd het product kort voorgesteld. Na een lang onderzoek konden we starten met de productie van het spel. Al deze stappen staan in dit hoofdstuk beschreven. Het spel werd in dit hoofdstuk kort uitgelegd. Gedetailleerde uitleg van het product staat in de handleiding uitgeschreven. Tenslotte werd er beschreven wat het team van het product vindt. In het volgende hoofdstuk worden de belangrijkste vaststellingen van dit onderzoek vermeld. We gaan nog even stilstaan bij de conclusies die we kunnen nemen uit de evaluatie van het spel. We gaan kijken wat het spel kan betekenen voor de praktijk. We gaan bovendien het spel bekijken vanuit een kritische blik: wat zijn positieve elementen van het spel en waar liggen de beperkingen?

7 Conclusies en aanbevelingen

In het vorige hoofdstuk werd het product kort uitgelegd. In dit hoofdstuk volgt er een besluit waarbij de onderzoeksvragen beantwoord worden. We staan hier stil bij de belangrijkste vaststellingen van dit onderzoek. Bovendien wordt er kritisch naar dit onderzoek gekeken: wat zijn de goede elementen en waar liggen de beperkingen? Tenslotte zullen er aanbevelingen worden gegeven voor het spelen van het spel en voor eventueel verder onderzoek.

7.1 Een antwoord op de onderzoeksvragen

De gestelde probleemstelling voor dit onderzoek was : "Grensoverschrijdend gedrag in een seksuele context op sociale media. Een informatief en preventief spel om pubermeisjes (14-18 jaar) te sensibiliseren. Om dit meer concreet te maken werd deze opgesplitst in meerdere onderzoeks-en ontwikkelvragen, zoals:

-Wat is OBC Espero?

-Wie zijn de meisjes van de adolescentenleefgroep?

-Wat is grensoverschrijdend gedrag in een seksuele context op sociale media en wat zijn de risico's daarvan?

-Waarom moeten we de meisjes van Espero sensibiliseren voor dit soort gedrag? Welke ervaringen hebben de begeleiders hiermee?

-Welke preventie bestaat er al voor deze gedragingen?

-Hoe kunnen we de meisjes van Espero sensibiliseren rond dit thema? Wat zijn criteria voor een goed spel voor deze doelgroep? Wat zijn belangrijke aandachtspunten, waarmee moeten we rekening houden?

Met de ontwikkeling van het spel '*Social Girls*' wordt er een antwoord geboden op de gestelde onderzoeksvraag. Om te komen tot dit spel hebben we heel wat stappen moeten doorlopen. Er moest eerst begrepen worden wat het probleem was. Door bevraging en observatie zijn we te weten gekomen dat er zich een probleem in de leefgroep bevond rond het gebruik van sociale media, vooral bij de meisjes. Deze kwamen online in contact met verschillende mensen, dat soms voor negatieve gevolgen zorgde. Het probleem had te maken met verschillende thema's zoals: sexting, loverboys, catfishes en grooming. Het ging vooral rond seksueel grensoverschrijdend gedrag op sociale media. De seksuele risico's online stijgen volgens onderzoek met de jaren.

Natuurlijk hebben sociale media ook positieve kanten. Vooraleer we het spel konden maken moesten we ons voldoende verdiepen in de wereld van jongeren en sociale media. Hieruit konden we concluderen dat sociale media niet weg te slaan zijn uit de wereld van kinderen en jongeren. Er wordt veel tijd achter schermpjes gepend, vooral door gebruik te maken van Facebook. Het product werd voor de organisatie Espero gemaakt dus hun werking moest men hiervoor goed kennen. Uit onderzoek kunnen we concluderen dat Espero aandacht wou schenken aan het spreken over seksualiteit met kinderen en jongeren. Jongeren moeten hier de ruimte krijgen om zelf na te denken.

Het doelpubliek van dit onderzoek waren de meisjes van de adolescentenleefgroep. Casussen toonden aan dat zij duidelijk nood hadden aan preventie. Voor hun werd er een product gemaakt dus we moesten goed weten wie ze zijn, welke problematieken en krachten ze hebben en hoe deze meisjes aangepakt moeten worden. De meisjes die in Espero verblijven horen bij de risicogroepen die in contact komen met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Tevens hebben ze gedrags-en emotionele problemen. Er is een breed gamma aan problematieken, elk kind is uniek.

Bovendien bevindt het doelpubliek zich in de middenadolescentie. Hieruit weten we dat het normaal is dat ze experimenteren. Na onderzoek zijn we te weten gekomen dat de meiden van Espero graag aandacht willen van anderen, ze willen graag gezien worden. Daardoor gedragen ze zich soms ongeremd, dit kan te maken hebben met het feit dat de seksuele ontwikkeling verstoord kan zijn. Om de probleemstelling op te lossen werd heel wat onderzoek gedaan. Na een goede afbakening en een analyse van de risico's, gebeurde er een onderzoek in Espero en werden verschillende experts geïnterviewd. Na dit onderzoek hadden we de belangrijkste aandachtspunten.

Espero had nood aan een actief product met veel variatie. Dit moet laagdrempelig en positief zijn waarbij er ook aandacht wordt geschonken aan de nazorg. Volgens verschillende experts moet het spel de bedoeling hebben om meisjes mediawijzer te maken. De focus moet liggen op hun digitale identiteit, zodat ze er bewust van worden. Het moet een spel zijn waarbij er geen plaats is om te oordelen. Er moet rekening gehouden worden met het kwetsbare publiek. Er moet ook aandacht geschonken worden aan de houding van begeleiding. Experts streven naar een up to date spel waar er aandacht wordt geschonken aan de taal en de lay-out.

Volgens de literatuur zou het spel gespeeld moeten worden in aparte groepen per geslacht. Het belangrijkste is dat er een dialoog kan plaatsvinden waarbij theorie op een leuke manier overgedragen wordt. De krachten van de eigen jongeren moeten naar boven komen door gebruik te maken van realistische scenario's. Nadat de onderzoeksvragen werden beantwoord kon het spel geproduceerd worden. Het resultaat is een informatief en preventief spel dat 'Social girls' heet. Het spel bevat meer dan 200 speelkaarten die zijn onderverdeeld in verschillende categorieën. Het spel wordt op een spelbord gespeeld die de vorm van een smartphone heeft.

Tijdens het spel is de houding van begeleiding belangrijk. Ter ondersteuning bevat het product ook een handleiding. Er wordt tevens aandacht geschonken aan nazorg door de affiches, brochures en gadgets die bij het product horen. Door evaluatie van het spel kunnen we concluderen dat dit een geslaagd product is voor Espero. Verschillende andere organisaties hebben al interesse getoond om het product ook te implementeren in hun werking.

7.2 De praktijk

Na het spel tweemaal te testen kunnen we zeggen dat alles heel vlot ging. Het spel was duidelijk voor iedereen. De meisjes vonden het een leuke manier om iets bij te leren. Het spel beschikt over goede vragen met voldoende afwisseling. Na het product te testen moeten we wel zeggen dat we het aantal deelnemers moeten beperken tot maximum vijf meisjes. Het hoofddoel van het spel is om een gesprek uit te lokken en dat moet in de toekomst zo blijven.

Met vijf meisjes blijft de timing perfect en kan het goed vooruitgaan. Het spel bleek een hulp te zijn voor de meisjes aangezien er persoonlijke verhalen naar boven kwamen en ze hierdoor elkaar tips konden geven. Bepaalde uitgangspunten werden heel duidelijk na het spel. De zaken die vooral de kop uitsteken zijn: Vertrouw niemand online, vermijd dingen waar je achteraf spijt van hebt en pas op met sexting. Het spel bevat tevens een technologische kant dus het zou een meerwaarde kunnen zijn indien er tablets en/of smartphones aanwezig zijn met internetverbinding.

Als professionals het spel meevolgen dan voelt men direct aan dat er goede research gebeurd is voor het product. We hebben het spel zo toegankelijk mogelijk gemaakt, maar we merken wel dat de meisjes over een basis moeten beschikken van het Nederlands. We verwachten een degelijk leesniveau. Het doel van het spel: informeren, sensibiliseren en preventie verlenen komt volledig tot zijn recht tijdens het spel. Als we de aparte onderdelen van het spel moeten evalueren dan merken we dat de lay-out het meeste indruk maakt.

Het is heel goed om vooraf goede afspraken te maken. Ook het startersspel dat in de handleiding staat was een succes. Het bevat alledaagse vragen die als perfecte opwarmer dienen. De jongeren mogen hier hun eigen mening geven en dat vonden ze leuk. Het begeleidersboekje is een handig hulpmiddel voor diegene die het spel begeleidt. Tijdens het spelen van het spel viel het de begeleiders op dat men met de tips iets meer kan doen (tijdens of na het spel). Inhoudelijk zijn de tips oké maar deze moeten meer betrokken worden tijdens het spel: vb. bij het verzamelen van drie tips mag je één stap vooruit.

Het feit dat de meisjes een duim naar beneden kunnen voorleggen indien ze niet willen antwoorden is een heel goed systeem. Via deze weg kunnen ze hun grenzen aangeven. De meisjes maken hier zeker gebruik van als bepaalde vragen te persoonlijk worden. De speelkaarten per kleur zijn heel duidelijk en gevarieerd. Ook is er een bepaalde herhaling aanwezig, wat nodig is voor de doelgroep. De pop-up kaarten (de gele smileys) zorgen voor een verrassende wending in het spel. De timing van het spel is perfect, het duurt ongeveer één uur. De nazorg die de jongeren krijgen is zeer nuttig.

7.3 Een kritische blik

Door het product te evalueren kunnen we een aantal positieve aspecten benoemen van het spel. De vragen zouden de jongeren doen nadenken over hun online gedrag. Ze leren iets bij over de online wereld. Het spel zorgt voor een effect. Het spel beschikt over gevarieerde vragen, zo kan één speler het spel meerdere keren spelen. De afwisseling in de vragen, de tips en de pop-up kaarten zorgen voor een meerwaarde van het spel. Er is diepgang aanwezig in het spel, maar ook rustigere momenten komen aan bod. Het is een laagdrempelig en simpel spel waarbij alles toch heel herkenbaar is. Het is een kwaliteitsvol product voor Espero.

We raden aan om toch kritisch naar het spel te kijken. Een aantal zaken mogen zeker aangepast worden. Het is jammer dat het spel enkel gespeeld kan worden door meisjes. Hierin moesten we een keuze maken. Het probleem was vooral aanwezig bij de meisjes, het kan zijn dat deze problematiek later naar de jongens verschuift. Volgens literatuur heeft dit spel ook meer zin naar meisjes toe.

Experten raden ook aan dat jongens en meisjes dit apart zouden moeten spelen. Er zijn wel heel wat speelkaarten dus eventueel zouden er een paar uitgepikt kunnen worden en zou er gespeeld kunnen worden met jongens. Een andere beperking van het product is dat de voorlichting voor sommige meisjes al te laat kan zijn. Het is een oudere doelgroep en eigenlijk is het belangrijk dat er van vroeg af aan al voorgelicht wordt.

Indien dit gebeurt met jonge kinderen kunnen ze openheid creëren en leren ze erover spreken. Jonge kinderen die in een voorziening verblijven hebben zeker nood aan vroege voorlichting. Zij lijken op jongere leeftijd al meer seksueel gedrag te stellen dan andere leeftijdsgenoten. Kinderen die ergens residentieel verblijven zouden ook impulsiever zijn. Het is moeilijk om oudere tieners iets bij te leren, zij zijn reeds op de hoogte van de online wereld.

Bovendien bestaat de kans dat het spel langdradig kan worden indien er veel spelers zijn. Het spel is eigenlijk niet geschikt voor grote groepen. Het spel is ook niet toegankelijk voor taalzwakke of anderstaligen. Tenslotte zijn de begeleiders in feite verplicht om eerst het begeleidersboekje goed door te nemen, deze moeten zelf eerst mediawijs zijn. Maar niet iedereen heeft de tijd om dat te doen.

7.4 Aanbevelingen en voorwaarden

Indien begeleiding dit spel wil spelen wordt er aangeraden dat het spel in een veilige ruimte kan plaatsvinden waar er privacy aanwezig is. Het is de bedoeling dat het spel niet verplicht mag aanvoelen voor de meisjes. Het belangrijke is dat ze er plezier aan beleven door samen in discussie te gaan. Ze moeten iets leren van het spel en van elkaar. Alvorens het spel te starten wordt er aangeraden om eerst de handleiding te lezen waarin het spel grondig wordt uitgelegd. Er wordt ook aangeraden om eerst een kleine leuke starter te doen met de meisjes zodat er een sfeer wordt opgebouwd. Er moeten ook eerst duidelijke afspraken gemaakt worden die tevens in de handleiding staan.

Verder raden we aan dat vrouwelijke begeleiding het spel begeleidt. Het spel zou tijdens een themaweek gespeeld kunnen worden of tijdens een typisch meidenavondje. Eventueel kan het spel individueel gespeeld worden na een incident. De individuele begeleider kan zo met de cliënt het spel spelen. Indien er ook jongens het spel willen spelen, kan dit aan de hand van bepaalde vragenkaarten. Er zijn meer dan 100 speelkaarten dus enkele kaarten kunnen er zeker uitgepikt worden, niet alle vragen zijn alleen maar afgestemd op meisjes.

Er is eventueel de mogelijkheid om gebruik te maken van een tablet of smartphone tijdens het spel. Begeleiding op dienst kiest best hoe die het wil aanpakken. Sommige vragen en thema's kunnen bij enkele meisjes heel dichtbij komen aangezien elk meisje haar eigen verleden heeft. Er kunnen traantjes vloeien, hiervoor moet respect getoond worden. Het meisje moet dan ook ruimte krijgen.

Indien er bepaalde zaken van misbruik naar boven komen wordt dit best afgeblokt door te zeggen dat begeleiding het met haar later individueel zal over hebben. De houding van begeleiding is heel belangrijk in dit spel. Deze zorgt voor een goed verloop en kan eventueel voor extra informatie zorgen. Na het spel wordt er ook aangeraden om aandacht te schenken aan de nazorg.

In het documentatiemapje liggen heel wat gadgets, affiches en brochures die kunnen meegegeven worden aan de meisjes. Zo weten zij waar zij terecht kunnen met hun online problemen. Voor eventueel verder onderzoek kan er aangeraden worden om na te denken hoe dit spel hervormd kan worden tot een spel waar ook jongens betrokken kunnen worden. Bij verder onderzoek kan er ook best gecontroleerd worden of het spel nog up-to-date is aangezien sociale media snel verandert. Er kan dan ook nagedacht worden hoe het spel elektronisch gemaakt kan worden.

Slot: In dit zevende en laatste hoofdstuk werd het besluit van dit onderzoek neergeschreven. De belangrijkste conclusies werden meegegeven die ons konden helpen om een antwoord te formuleren op de probleemstelling. Dankzij evaluatie kwamen er een aantal positieve aspecten van het spel naar boven. Er werd ook met een kritische blik naar het spel gekeken. Tenslotte werden er enkele aandachtspunten en voorwaarden neergeschreven voor begeleiding die het product wil gebruiken. Er werden ook enkele tips aangereikt voor eventueel verder onderzoek.

Het einde van deze scriptie nadert. Hier willen we toch benadrukken dat het mediawijs maken van kinderen en jongeren een niet te onderschatten taak is voor elke jeugdprofessional, opvoeder en begeleider. Deze scriptie nodigt u uit om met hen aan de slag te gaan rond sociale media. Kinderen en jongeren hebben hierin voldoende ondersteuning en opvoeding nodig. Deze generatie heeft u nodig! (Hop & Delver)

8 Bibliografie

- Anthoni, S., Inge, V., & Swolfs, E. (2014). *Waarheid, durven en trauma: Seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen en jongeren*. Antwerpen: Uitgeverij Garant.
- Arteveldehogeschool; OIAT. (2012). *Seks en geweld in digitale media: Handboek voor leerkrachten en jeugdwerkers*. Geraadpleegd op 30 januari 2016, van: https://www.saferinternet.at/uploads/tx_simaterials/Seks_en_geweld_in_digitale_media.pdf
- Brons-Van Der Wellen, S. (2011). *Blozen mag: met kinderen praten over seksualiteit*. Zoetermeer: Boekencentrum.
- Centrum Informatieve Spelen. (sd). *Een leer-lekker spel: de basis voor speloloog en spelagoog*. Leuven: Centrum Informatieve Spelen.
- Centrum Informatieve Spelen. (sd). *Het nieuwe leren: Hoepaktgedadaan*. Leuven: Centrum Informatieve Spelen.
- Child Focus. (sd). *Waarom zijn jongeren zo verslingerd aan de sociale netwerken?* Geraadpleegd op 23 oktober 2015, van Childfocus: <http://www.childfocus.be/nl/preventie/veilig-internetten/ouders/jongeren-en-sociale-netwerken/waarom-zijn-jongeren-zo>
- Childfocus. (2016). *Clicksafe: veilig internetten*. Geraadpleegd op 1 februari 2016, van Clicksafe: <http://www.childfocus.be/nl/preventie/clicksafe-veilig-internetten>
- Childfocus. (sd). Een educatief spel over verantwoord internetgebruik. *Jungle web*.
- Childfocus. (sd). Pedagogische tool voor jongeren rond online privacy. *I-respect* (spel).
- Childfocus, & Jongerenwelzijn, V. A. (sd). *Slachtoffers van tienerpooiers in Vlaanderen: een exploratief onderzoek*. Gedownload op 4 februari 2016, van Childfocus <http://www.childfocus.be/nl/slachtoffers-van-tienerpooiers>
- Childfocus; Gezinsbond. (2016). *Veilig online*. Geraadpleegd op 5 februari 2016, van Veiligonline: <http://www.veiligonline.be/>
- Childfocus; Sensoa. (2009). Een informatief spel voor 10-12 jarigen over veilig internetgebruik. *De juiste click*.
- Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. (2016). *Ik ben jong en ben bewust van mijn privacy*. Geraadpleegd op 7 februari 2016, van Ikbeslis: <https://www.ikbeslis.be/>
- De Braeckeleer, N. (2011). *Mediawijs: jong en bewust op internet*. Sint-Niklaas: Abimo uitgeverij.
- de Neef, M., & Knopperts, T. (2012). Lesmodule voor vmbo-leerlingen van 13 tot 15 jaar. *Lang leve de liefde: jij en de media*. RutgersWPF.

- De Roeck, V., Heylen, M., Kerkhof, I., & Verheyen, E. (2009). *Atlas van de menselijke levensloop*. Leuven: Acco.
- Denruyter, J., & Van Dyck, J. (2012, 2013). *Mediawijs in het onderwijs: Mediawijze projecten in het secundair en hoger onderwijs*. Heverlee: Katholieke Hogeschool Leuven Departement lerarenopleiding.
- D'Haenens, L., & Vandoninck, S. (2012). *Hoe digitaal geletterd zijn Belgische kinderen en jongeren in vergelijking met leeftijdsgenoten in Europa*. Opgeroepen op 5 december 2015, van Kekidatabank: http://www.kekidatabank.be/docs/Onderzoek/Rapport_Resultaten_Kids_Online
- Duits, L., & Pedro, D. B. (2013). *Meisjes kijken of meisjescultuur in de spiegel*. Leuven: Uitgeverij Lannoo Campus.
- één: koppen. (2015, december 2). *Mag ik je vriend worden?* Geraadpleegd op 2 december 2015, van één: <http://www.een.be/programmas/koppen/mag-ik-je-vriend-worden>
- Espero. (2015, september). *Informatie voor ouders: charter van rechten en plichten*. Gedownload op 26 oktober 2015, van ObcEspero <http://www.obc-espero.be/voor-ouders.html>
- Espero. (2015, mei). *Visietekst relaties en seksualiteit*. Gedownload op 2 maart 2016, van ObcEspero <http://www.obc-espero.be/visieteksten.html>
- Espero. (sd). *Espero*. Geraadpleegd op 24 februari 2016, van ObcEspero: <http://www.obc-espero.be/>
- Faché, C. (2015). *Profiel van slachtoffers van loverboys*. Gedownload op 23 oktober 2015, van vzwzijn: <http://www.vzwzijn.be/nieuws/studiedag-loverboys--verslag>
- Fier. (sd). *Expertisemap: Loverboys & seksuele uitbuiting*. Rotterdam: Gekregen op vormingsdag van Fier.
- Frans, E., & Franck, T. (2013). Reageren op seksueel (grensoverschrijdend) gedrag van kinderen en jongeren. *Sensoa Vlaggensysteem* (spel). Garant.
- Geeraerts, G. (2013). Zorgvuldig omgaan met sociale media. *Weliswaar*, 20-21.
- Genova, M. (2014). *Komt een vrouw bij de hacker: hoe je identiteit gestolen kan worden*. Just publishers.
- Harinck, F. (2013). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen: Garant.
- Het Nieuwsblad. (2015). *Generatie swipe*. Geraadpleegd op 4 december 2015, van Nieuwsblad: <http://www.nieuwsblad.be/tag/generatie-swipe>
- Heyman, R., Daems, A., Baelden, D., & Pierson, J. (2013). *Hier vloekt men niet, Facebook ziet alles: sociale netwerken ontrafeld*. Leuven: Davids Fonds.
- Heyvaert, B. (2015, November 28). Generatie Swipe: Hebben ze nog wel echte vrienden? *Het Nieuwsblad*, pp. 16-17.

- Hofmann, J. B. (2014). *Smartwise opvoeden*. Baarn: Simplifylife.
- Hop, L., & Delver, B. (sd). *De wifi-generatie: de jeugd op het mobiele internet*. Nationale academie voor media en maatschappij.
- I.T.E.R. (sd). *Preventie*. Geraadpleegd op 2 maart 2016, van Iter-hulp: <http://www.iter-hulp.be/index.php?n=67&id=67&taal=N&mnav=B>
- Ik beslis. (sd). *Net op 't net: lespakket over sociale netwerksites en privacy*. Gedownload op 28 januari 2016, van: <https://onderwijs.ikbeslis.be/lespakketten>
- Internetsoa. (sd). *Lespakket internetsoa*. Geraadpleegd op 3 februari 2016, van Internetsoa: <http://internetsoa.nl/lespakket.pdf>
- Jensen, S. (2012). Dag vriend. In S. Jensen, *Dag vriend* (p. 60). Rotterdam: Lemniscaat.
- Jong & Van Zin. (2014). No hate-toolbox. *No hate* (spel). Jong & Van Zin.
- Katholieke Hogeschool Leuven. (2009). Demonstratieles. *Spreken rond chatten, internet en stalking*. Heverlee: Katholieke Hogeschool Leuven: Departement lerarenopleiding.
- Kennisnet. (2016). *Mijn kind online*. Geraadpleegd op 31 januari 2016, van Mijnkindonline: <http://mijnkindonline.nl/>
- Kennisnet. (sd). *Jouw grens, mijn grens*. Geraadpleegd op 1 maart 2016, van Socialmediainhetso: <http://socialemediainhetso.kennisnet.nl/hoofdstuk/jouw-grens-mijn-grens/>
- Kompaan en de bocht; We can young; Steunpunt huiselijk geweld. (2016). *Sexting = onuitwisbaar*. Geraadpleegd op 26 januari 2016, van Onuitwisbaar: <http://www.onuitwisbaar.nu/>
- Link in de kabel. (2016). *Jongeren op de digitale brug: Link in de kabel geeft een duwtje in de rug*. Geraadpleegd op 10 februari 2016, van Lidk: <http://www.lidk.be/>
- Lopez, M., & Klaassen, E. (2012). *Liefde in tijden van Facebook*. Bert Bakker.
- Maas, P. (2007). Internetkwartet. *Internetkwartet* (spel). 4Pip.
- Mediaraven. (2014). Caspar game. *Caspar game*. Villa crossmedia.
- Mediaraven. (2014). *Onderzoeksrapport apestaartjaren 5*. Gedownload op 27 februari 2016, van: <https://www.apestaartjaren.be/onderzoek/apestaartjaren-5>
- Mediawijs. (2012). *Effectief social media gebruiken in 90 minuten*. Amsterdam: Boom Nelissen.
- Mediawijs. (2015). *Shut your Facebook 2.0: educatief pakket secundair onderwijs*. Gedownload op 29 januari 2016, van: <https://mediawijs.be/tools/shut-your-facebook-20-educatief-pakket-secundair-onderwijs>
- Mediawijs. (2016). *Kenniscentrum mediawijsheid*. Geraadpleegd op 28 januari 2016, van Mediawijs: <https://mediawijs.be/>

- Mediawijs. (2016, januari 28). *Moeten we shockeren om te leren?* Geraadpleegd op 16 februari 2016, van Mediawijs: <https://mediawijs.be/nieuws/moeten-we-shockeren-te-leren>
- Mediawijs. (sd). *Cyberliefde-verliefdheid en sociaalnetwerksites*. Geraadpleegd op 4 december 2015, van Mediawijs: <http://mediawijs.be/dossiers/dossier-liefde-internet/cyberliefde-verliefdheid-en-sociaalnetwerksites>
- Mediawijs. (sd). *Hoe gaan jongeren om met sociale netwerken?* Geraadpleegd op 23 oktober 2015, van Mediawijs: <http://mediawijs.be/nieuws/hoe-gaan-jongeren-om-met-sociale-netwerken>
- Mediawijzer. (2015). *Mediawijsheid: de betrouwbare wegwijzer in veilig en slim gebruik van (digitale) media*. Geraadpleegd op 30 januari 2016, van Mediawijsheid: <https://www.mediawijsheid.nl/>
- Mediawijzer. (2016). *Platform voor mediawijsheid professionals*. Geraadpleegd op 7 februari 2016, van Mediawijzer: <http://www.mediawijzer.net/>
- Nederlands jeugdinstituut. (2014). *Hun verleden is niet hun toekomst, actieplan aanpak meisjesslachtoffers van loverboys*. Gedownload op 3 december 2015, van Nederlands Jeugdinstituut: <http://www.nji.nl/nl/Publicaties/Hun-verleden-is-niet-hun-toekomst>
- Nederlandse ministerie. (2016). *Veilig internetten: wat je kan doen en laten*. Geraadpleegd op 12 februari 2016, van Veiliginternetten: <https://veiliginternetten.nl/>
- Pardoen, J., & Pijpers, R. (2006). *Verliefd op internet: over internetgedrag van pubers*. Amsterdam: SWP.
- Pijpers, Remco. (2015). *Speciale media in het speciaal onderwijs: voor leerlingen van 4 tot 20 jaar*. Gedownload op 3 maart 2016, van: <http://www.nji.nl/nl/Publicaties/Hun-verleden-is-niet-hun-toekomst>
- Radio 1. (2015, november 7). *Femme de la rue, maar dan online [online video]*. Geraadpleegd op 29 januari 2016, van Radio1: <http://www.radio1.be/programmas/bonus/femme-de-la-rue-maar-dan-online>
- Rigter, J. (2013). *Handboek ontwikkelingspsychopathologie bij kinderen en jeugdigen*. Bussum: Coutinho.
- Rutgers WPF. (Rond je seksualiteit). *Praten over waarden en normen rond relaties en seksualiteit (spel)*.
- Rutgers. (2016). *Kenniscentrum seksualiteit*. Geraadpleegd op 29 januari 2016, van Rutgers: <http://www.rutgers.nl/>
- Rutgers Nisso Groep. (2006). Preventieprogramma: seksuele empowerment van meiden. *Girls'talk*. Rutgers Nisso Groep.
- Scharze, K. (2006). *Pretty Woman: praktijkvoorbeeld voor de aanpak van meisjesprostitutie*. NIZW Jeugd.

- Schroeyens, S. (2014-2015). Een wetenschappelijke literatuurstudie. *Een optimalisatie van de eerste contacten met slachtoffers van loverboys binnen de psychosociale hulpverlening* (eindwerk SRW). UC Leuven-Limburg Departement Sociale School.
- Seksueel geweld. (2016). *Seksueel geweld*. Geraadpleegd op 27 februari 2016, van Seksueelgeweld: <http://www.seksueelgeweld.nl/>
- Seksuele vorming. (sd). *Risico's online*. Geraadpleegd op 4 december 2015, van Seksuele vorming: <http://www.seksuelevorming.nl/risicos-online>
- Sense. (2016). *Can you fix it: Grijp in en bepaal de afloop*. Geraadpleegd op 11 februari 2016, van Canyoufixit: <http://canyoufixit.sense.info/#/app/front-page>
- Sensoa. (2016). *De jongerensite van Sensoa*. Geraadpleegd op 29 januari 2016, van Allesoverseks: <http://www.allesoverseks.be/>
- Sensoa. (2016). *Seksuele vorming voor leraars en begeleiders*. Geraadpleegd op 25 januari 2016, van Seksuele vorming: <http://www.seksuelevorming.be/>
- Sensoa. (2016). *Vlaams expertisecentrum voor seksuele gezondheid*. Geraadpleegd op 25 januari 2016, van Sensoa: <http://www.sensoa.be/>
- Sensoa. (sd). *Seksueel grensoverschrijdend gedrag jongeren: feiten en cijfers*. Geraadpleegd op 3 december 2015, van Sensoa: <http://www.sensoa.be/feiten-en-cijfers/seksueel-grensoverschrijdend-gedrag-jongeren-feiten-en-cijfers/page/0/4>
- Slegers, M. (2012). *Social@Kids: Je kind op sociale media*. Nederland: Scriptum.
- So Aids Nederland. (2014). *Leesbrief: verhalen voor onder je kussen*. Geraadpleegd op 4 februari 2016, van: http://www.seksuelevorming.nl/sites/seksuelevorming/files/PDF/lesbrief_Verhalen_kussen.pdf
- SoAids. (2016). *Welkom bij Sense*. Geraadpleegd op 10 februari 2016, van Sense: <https://www.sense.info/>
- sp.a. (2015, february 2015). *Niet lijdzaam toekijken hoe Facebook ons gebruikt*. Geraadpleegd op 23 oktober 2015, van sp.a: <http://www.s-p-a.be/artikel/niet-lijdzaam-toekijken-hoe-facebook-ons-gebruikt/>
- Stichting opvoeding; Ouders online; Mediawijzer. (2016). *Media opvoeding*. Geraadpleegd op 8 februari 2016, van Mediaopvoeding: <http://mediaopvoeding.nl/>
- Ten Heuw, H. (2015, november 25). *De mediawijze professional in een snel veranderende wereld*. Geraadpleegd op 22 februari 2016, van Mediawijzer: <http://www.mediawijzer.net/de-mediawijze-professional-in-een-snel-veranderende-wereld/>
- Universiteit Gent. (2014). *Spion: Inhoudsrisico's op sociale netwerksites*. Gent. Gedownload op 16 februari 2016, van Mediawijs: <https://mediawijs.be/tools/lespakket-risicos-sociale-netwerksites>

- Universiteit van Amsterdam. (2015, januari 29). *Sexy selfie van jongeren van invloed op seksueel gedrag en zelfbeeld*. Geraadpleegd op 17 februari 2016, van UVA: <http://www.uva.nl/nieuws-agenda/nieuws/uva-nieuws/content/persberichten/2015/01/sexy-selfie-jongeren-van-invloed-op-seksueel-gedrag-en-zelfbeeld.html>
- Valkenburg, P. (2014). *Schermgaande jeugd: over jeugd en media*. Prometheus.
- Van Braeckel, L. (2013). Internet als vangnet. *Weliswaar*, 22-23.
- Van Coillie, J., Daenens, K., Maton, E., Pelemans, A., Roofthoofd, T., Van Bogaert, M., et al. (2014). *Horen, zien en schrijven*. Brugge: Die Keure.
- van Decraen, E. (2009). *Connected*. Geraadpleegd op 1 februari 2016, van Childfocus: http://www.childfocus.be/sites/default/files/connected_fr_03.pdf
- van Decraen, E. (2009, December). *Kids in cyberland: een informatief lespakket voor 10 tot 12-jarigen over veilig internetgebruik*. Geraadpleegd op 9 februari 2016, van Childfocus: http://www.childfocus.be/sites/default/files/cf_lessenpakket_kic_nl_definitief.pdf
- Van Decraen, E. (2010). Spelen met relaties, seksualiteit en nieuwe media. *E-cards*. Sensoa
- van Dijke, A., & Terpstra, L. (2012). Experimenteergedrag of risicogedrag? In A. Van Dijke, F. Lamers-Winkelmann, M. Talhout, T. Linda, S. Werson, & d. W. Amanda, *Wie zijn de meiden van Asja? : de gang naar de jeugdprostitutie* (pp. 17-35). Amsterdam: Amsterdam.
- Van Hecke, J. (2012). *Internet als methodiek in de jeugdzorg*. Antwerpen: Garant.
- Van Hecke, J. (2016). *E-hulp Vlaanderen: informatie e-hulp, mediawijsheid en vormingen in Vlaanderen*. Geraadpleegd op 24 januari 2016, van e-hulpvlaanderen: <http://e-hulpvlaanderen.ning.com/>
- Vandoninck, S., & Donosco, V. (sd). *EU-kids online: Hoe mediawijs zijn onze kinderen?* Geraadpleegd op 5 december 2015, van Mediawijs: <http://mediawijs.be/dossiers/dossier-mediaopvoeding/eu-kids-online-hoe-mediawijs-zijn-onze-kinderen>
- vzw ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg. (2008). *Nieuwe media in de bijzondere jeugdzorg: de spelregels*. Gedownload op 28 oktober 2015, van Steunpuntjeugdhulp: <http://www.steunpuntjeugdhulp.be/?action=onderdeel&onderdeel=312>
- Vzw Zinloos Geweld. (2011). Een informatief spel over cyberpesten en veilig internet. *Vlindernet*.
- Walrave, M., & Van Ouytsel, J. (2014). *Mediawijs online: Jongeren en sociale media*. Leuven: Uitgeverij Lannoocampus.

Watzeels, A. (2012, mei). Drie interactieve dramalijnen om seksueel overschrijdend gedrag onder jongeren bespreekbaar te maken. *Up2U*. Centrum media & gezondheid.

Werson, S., de Wind, A., Talhout, M., & Terpstra, L. (sd). *Wie zijn de meiden van Asja? De gang naar de jeugdprostitutie*. Amsterdam: SWP.

Wie kies jij? (sd). Geraadpleegd 4 februari 4 2016, van Kenjevrienden: <http://kenjevrienden.nu/>

Wikipedia. (sd). *Observatie-en behandelingscentrum*. Geraadpleegd op 28 oktober 2015, van Wikipedia: https://nl.wikipedia.org/wiki/Observatie-_en_behandelingscentrum

Bijlage 2 : Focusgroep (psychologe en gezinstherapeute)

In deze bijlage staat de uitgeschreven versie van de focusgroep met de gezinstherapeute en psychologe.

Inleiding focusgroep:

Dag dames

Voor mijn bachelor project ga ik dus een preventief en informatief spel ontwikkelen als een methodiek voor de begeleider om de meisjes van de leefgroep (14-18 jaar) te sensibiliseren rond bepaald grensoverschrijdend gedrag gerelateerd aan een seksuele context op sociale media. Jullie hebben hierrond al dingen meegemaakt. Aan de hand van ervaringen en waarnemingen weten we dat sommige meisjes de dag van vandaag niet bewust zijn van de gevaren en risico's van wat er allemaal kan gebeuren op sociale media. In mijn spel leg ik de focus op de volgende dingen:

-Toevoegen van 'onbekende' Facebook vrienden, die ze dus nog nooit in het echt hebben gezien of niet goed kennen.

-Verliefd worden via sociale media en aandacht vragen aan verschillende jongens.

-De risico's van het toevoegen van onbekende mensen op Facebook:

- o Catfish, identiteitsfraude: mensen die een vals profiel aanmaken op Facebook.
- o Grooming: daders die hun slachtoffers zoeken via sociale media om dan over te schakelen op seksuele activiteiten.
- o Loverboys: vandaag de dag zoeken zij hun slachtoffers via sociale media.
- o Sexting: zowel met leeftijdsgenoten, mensen die ze kennen, onbekenden... = Het begrip als geheel.

Zijn deze gedragingen duidelijk? Is dit voldoende voor jullie? Moeten er nog bepaalde thema's aan toegevoegd worden? Moeten er bepaalde dingen geschrapt worden?

"Ik weet niet zo goed wat sexting is Silke. Kan je me dat nog eens uitleggen?"

Sexting is het verzenden, ontvangen of verspreiden van seksueel getinte foto's, filmpjes of berichten online zoals bijvoorbeeld op Facebook.

" Ha ja dat ken ik, deze problematiek is wel serieus aan het opkomen"

Preventie is hier zeker nodig. Dus het spel zal dienen om hen te informeren en te sensibiliseren aan de hand van casussen, stellingen, doe-opdrachten, kennisvragen, waar/niet waar vragen... zodat ze op een speelse manier over het thema kunnen spreken. Zo gaan ze met elkaar in dialoog waarbij ze leren van het spel en van elkaar. Ik zal een handleiding schrijven over hoe het spel gespeeld moet worden.

Vandaag gaat er een focusgroep plaatsvinden, dit zal ongeveer 30 minuten duren. Aangezien jullie ook experts zijn van de doelgroep wil ik jullie meningen en/of opvattingen bevragen. **Ik zou dit graag willen opnemen en terwijl zal ik ook notities maken, is dat oké voor jullie?**

“Dat is geen probleem voor ons.”

Denk daarbij aan: de inhoud, de aanpak, de bespreekbaarheid, de doelgroep, de tijd, de vormgeving en de vraagstelling. De dingen die jullie hier zeggen neem ik op in mijn verantwoordingsrapport voor mijn eindwerk en pas ik toe op het ontwikkelen van mijn spel. Om een inzicht te krijgen in de aandachtspunten van de begeleiders werd tijdens de kerstvakantie bij hun een focusgroep gehouden. Perspectiefwisseling is zeker belangrijk bij een praktijkonderzoek dus hun bevindingen ga ik vergelijken met die van jullie.

Start focusgroep:

Mijn eerste vraag: Wat vinden jullie belangrijke aandachtspunten voor het ontwikkelen van een preventief spel?

“Ik heb hierover nagedacht en voor mij is het belangrijk dat er niet enkel op negatieve aspecten en risico’s moet gewezen worden, ook het positieve moet aan bod komen. Ten tweede is het belangrijk dat er tijdens de werking met een specifieke doelgroep niet gestigmatiseerd wordt. Het is eigen aan jongeren om hierbij zaken te doen die niet altijd oké zijn. Grenzen worden gezocht en afgetast. Dergelijk gedrag is normaal puberaal gedrag.”

“Tenslotte moet er ruimte zijn voor de leuke dingen van Facebook, ze moeten weten dat er ook positieve dingen aan zijn. Vroeger ging men uit en dacht elke ouder: oei dat is gevaarlijk die fuiven! Maar daar waren ook positieve aspecten aan verbonden. Volwassenen zijn niet zo mee met het fenomeen Facebook, ze zijn hiermee niet groot gebracht. Facebook heeft zeker zijn gevaren, maar het heeft ook iets positief. Dat zijn zowat twee belangrijke algemene dingen die ik wil meegeven. Ik heb daar een gemengde mening over. De realiteit van die kinderen is nu Facebook, dat is zo bij hen. ”

“Ja ik sluit me aan, je kan dat misschien ook zo wat inbouwen aan de hand van fiches en kaarten. Dat het niet enkel over problematische dingen gaat, dat er ook positieve dingen in staan. ”

Dus het is belangrijk dat ik ook aandacht schenk aan het positieve?

“Ja dat ze weten dat er ook leuke dingen zijn die je kan delen op Facebook met andere mensen. Het is ook tof. Zo kan je bijvoorbeeld een vriendje terugvinden waarmee je in de kleuterklas hebt gezeten.”

“Ja zo kan je misschien er een vraag insteken van: Wat vindt je zelf plezant aan Facebook? Als het binnen de informatie valt die je wil meegeven kan je zeggen van: dit en dit zijn de gevaren, maar er zijn ook leuke dingen. Zo denken ze van: ha ja ze denken er ook zo over. ”

Hoe kunnen we de meisjes informeren en sensibiliseren rond deze thema’s? Hoe pak ik dit het beste aan?

“Waar ik aan dacht: Als je wijst op een gevaar/risico, dan vind ik het belangrijk dat de meisjes ook handvaten krijgen. Dat ze samen kunnen nadenken over hoe ze best reageren op een bepaalde situatie, wat de mogelijk reacties zijn, wat zij zien zitten om dan te doen... ? Hierin moeten ze ruimte krijgen en dan is het leuk dat ze daar niet alleen zitten, maar samen met andere meisjes.

Zo kunnen ze aan elkaar vragen: hoe zou jij daarop reageren en wat kan je zeggen aan zo'n gast die bijvoorbeeld vraagt om een foto te nemen van uw blote borsten?"

Hoe persoonlijk mag ik het maken?

"Ik zou dat doen aan de hand van casussen, bijvoorbeeld: uw vriendin komt met dit verhaal naar je toe, welke raad zou jij haar geven? Dat maakt het nog wat afstandelijker he."

"Ik zou dit als ingangspoort nemen en dan kan iemand dat misschien aanvullen met een persoonlijke ervaring. Als je ziet dat het meisje op dat moment zelf initiatief heeft genomen dan kan hierop worden doorgegaan door bij anderen te polsen of ze dat herkennen. Dan geef je hen de vrijheid om al dan niet over persoonlijke ervaringen te praten."

Hoe kunnen de meisjes in dialoog gaan met elkaar? Hoe maken we het bespreekbaar?

"Wat ik belangrijk vind, alle wat ik zou doen he Silke, je mag zelf kiezen hoe je het doet hé, maar ik vind het goed dat de meisjes moeten kunnen passen wanneer ze iets niet willen beantwoorden. Zonder dat er dan een groot gezichtsverlies is of dat het spel in duigen valt. Het zou fijn zijn dat ze niet perse moeten antwoorden als er een vraag te dichtbij komt. Ze zouden dan een beurt moeten kunnen overslaan, dit mag geen moeilijkheden met zich meebrengen voor de rest van het spel."

"Daarom dat ik het spelletje '*Denk/doe en voel*' mee heb van Yulius. In dit spel is zoets ingebouwd. Wanneer een kaartje getrokken wordt moet de vraag eerst in stilte gelezen worden. Zo bepaalt de persoon of de vraag al dan niet beantwoord wordt. Bij het beantwoorden van de vraag wordt er een jeton gegeven. Wordt de vraag niet beantwoord, dan wordt er geen jeton gegeven. Ik heb het spel een aantal keer gespeeld en dan zag ik wel dat kinderen dachten van: oké ik hoef hier niet op te antwoorden en dat bouwt wel een soort van veiligheid in. "

"Ja dat vind ik wel een goed idee. Het meisje leest eerst zelf de vraag en zo kan ze zelf beslissen of ze hier wil op antwoorden of niet zonder dat dit een probleem moet zijn. "

"In dit spelletje zijn er ook verschillende soorten kaartjes. Er zitten kaartjes bij over lastige situaties, maar er is ook plaats voor neutrale dingen. Bij die oudere jongeren kunnen die neutrale dingen gaan over het positieve van Facebook."

Leuk idee. Welke voorwaarden zijn er voor de vraagstelling?

"Het belangrijkste is dat er gepraat wordt. "

"Je kan ofwel het systeem van een klassiek ganzenbord gebruiken, maar ook iets anders is mogelijk: vb. verschillende rondes."

"Ja je kan bijvoorbeeld doen dat je even het spel op het bord speelt, en dan op andere fiches over hun meningen, dan een quizronde... "

"Wat wel leuk en grappig zou zijn is dat ze bijvoorbeeld kunnen swipen: juist of fout zoals bij Tinder, yes or no, do's or dont's... Als je dat speels brengt kan er wel veel. "

“Misschien is het wel belangrijk om de vragen eens uit te proberen.”

“Ik denk dat het wel belangrijk is om het soms heel concreet te maken, niet enkel via het praten maar ook via visualisatie. Ik ken niet zo veel van Facebook en al helemaal niets van de beveiligingsopties. Misschien kunnen die aangereikt worden? Misschien valt dit buiten de probleemstelling, maar die beveiliging is niet zo simpel en evident. Er moet vaak naar gezocht worden. ”

“Ja en als het gaat over mensen die ze niet kennen kan je best meegeven waaraan ze een vals profiel kunnen herkennen. Er zijn wel signalen die dit duidelijk maken, deze zijn wel niet 100 procent waterdicht.”

Wanneer zou ik te dicht komen en hoe bewaak ik dat?

“Ik was aan het denken: Als je de vragen aan het formuleren bent moet je voor jezelf eerst afvragen of jij deze zou kunnen beantwoorden in die groep. Als je zelf merkt dat dit te dicht komt en deze niet kan beantwoorden, dan zou ik dat van hen ook niet verwachten. Ze mogen dingen delen, maar dit moet niet perse om het spel te kunnen meespelen. Je kan altijd tips aan ons en aan de begeleiders komen vragen of wij dit zouden kunnen delen of niet. Zo nee, moet je zien of je de vraag anders kan stellen.

“Ja je moet wat uitproberen en zo leer je er veel van.”

De begeleiders zeiden dat het niet de bedoeling is dat de meisjes tot in detail hun privé zaken vertellen. Wat vinden jullie daarvan?

“De kans bestaat wel dat dit gebeurt. Het hangt er van af hoe etalerend het is. Als ze hiermee willen uitpakken of imponeren dan zou ik dat ook afblokken. ”

“Ja ik denk inderdaad dat je dat moet aanvoelen. Langs de ene kant zijn er dingen die ze delen dat je denkt ‘ja de rest gaat daar wel iets aan hebben’. Langs de andere kant kunnen er dingen zijn waaraan je aanvoelt dat die te zwaar zijn. Ook kan het gebeuren dat ze zullen uiten dat het hen allemaal niets uitmaakt. Dan is het inderdaad goed om dat af te blokken. Je kan dan zeggen: ‘kijk, fijn dat je dat met ons wilt delen maar dit is niet de plek ,maar is het goed dat we er later privé over praten.”

De begeleiders vinden dat het spel niet langer als een uur mag duren. Wat vinden jullie daarvan?

“Ja dat vind ik ook. Er moet wat variatie inzitten zoals een: quiz, bordspel, concretere dingen... Zodat ze niet enkel moeten praten. Zo bekom je een uur spelen, maar zeker niet langer want een uur is al lang voor onze gasten. ”

Zo dat waren mijn algemene vragen, hebben jullie alles kunnen vertellen?

“Ik heb ook nog een lijstje gemaakt met websites en spelletjes die hierrond al bestaan:”

*www.allesoverseks.be

*Jungle Web: educatief spel over verantwoord internetgebruik.

*Pretty Woman: praktijkvoorbeeld voor de aanpak van meisjesprostitutie.

*Girls' talk: methodiek om meisjes relationeel en seksueel weerbaar te maken.

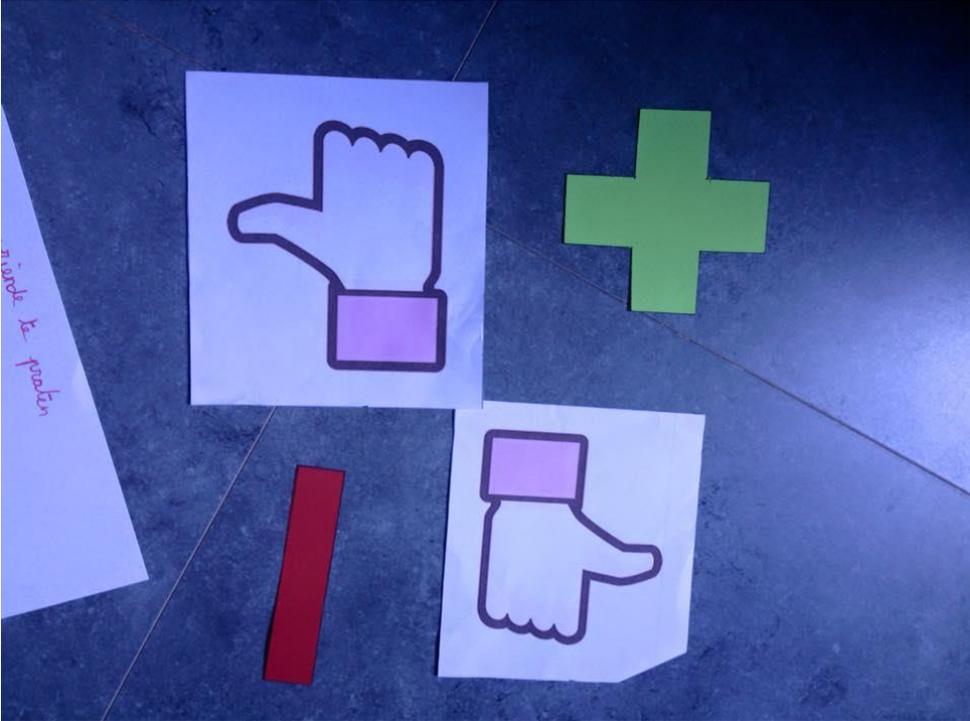
"Je kan ook eens horen bij onze stagiaire psychologie, zij werkt veel met apps en misschien kan je hier nog informatie uithalen."

"Ja je kan misschien denken om een tablet te gebruiken voor het spel, waar je bijvoorbeeld een filmpje kan tonen."

"Nog misschien een klein aandachtspuntje Silke. Je zegt dat je aan preventie zal doen, hou er rekening mee dat er verschillende soorten zijn. Je hebt algemene preventie, maar jij doet preventie voor een specifieke doelgroep met een verhoogd risico. Is deze soort preventie met een verhoogd risico anders dan preventie voor heel de bevolking? Ik zou dit zeker eens opzoeken. "

Oké hartelijk bedankt allebei! Ik stuur jullie nog een verslag van deze focusgroep door zodat ik zeker weet dat iedereen er mee eens is. Aanvullingen of andere feedback zijn altijd welkom. Ik kijk er alvast naar uit om het spel te maken voor Espero.

Bijlage 3: Een creatieve focusgroep

Bijlage 4: Voorbereiding van een interview

Bezoek Childfocus

Vorbereiding:

Beste Childfocus

Voor mijn eindwerk leg ik de focus op **meisjes** tussen **veertien en achttien** jaar. De begeleiders van de leefgroep hebben me gevraagd om een product uit te werken om de meisjes te **informer en te sensibiliseren** rond de gevaren van sociale media. Om mijn eindwerk af te bakken leg ik de focus op **risicovol contact op sociale media**. Het is mogelijk dat ze aan grensoverschrijdend gedrag doen in een seksuele context, vooral op Facebook. Door waarnemingen, bevraging, ervaringen en observaties kunnen we concluderen dat deze meisjes wildvreemden toevoegen, hiermee in contact gaan en mogelijks verliefd worden. Ook sturen ze via dit kanaal seksueel getinte berichten/en of foto's (naar zowel hun vrienden die ze kennen via Facebook als naar onbekenden). Daarom zal ik een informatief **spel** maken voor deze meisjes rond:

-De risico's van het toevoegen van onbekenden op Facebook: Grooming, mensen met fake-accounts (de catfishes), loverboys die vandaag de dag hun prooi proberen te vangen op Facebook...

-Ook leg ik de klemtoon op **sexting**: zowel via Facebook naar hun vrienden die ze in de echte wereld kennen, als met personen die ze nog nooit in het echt hebben gezien.

Via het spel hoop ik de thema's op een speelse manier bespreekbaar te maken. Het doel is dat ze mediawijzer worden rond deze fenomenen. Ze moeten zowel iets leren van het spel als van elkaar. Om dit waar te kunnen maken moet ik in het werkveld stappen om materiaal te verzamelen voor mijn spel. Daarbij heb ik nog een aantal **richtvragen** die u hieronder kan lezen.

-Hoe komen deze gedragingen vandaag voor in de maatschappij? Voor welke jongeren vormt het een gevaar?

-Wat vind u van mijn idee voor mijn eindwerk? Waarom is het belangrijk dat we meisjes hier rond sensibiliseren?

-Wat kunnen de mogelijke gevaren en gevolgen zijn voor de meisjes wanneer ze een vriendschapsverzoek aanvaarden van een onbekende?

-Kunt u tips geven die ik kan doorgeven aan de meisjes rond het toevoegen van mensen op Facebook? (rond hun online vrienden)

-Wat kunnen de meisjes het beste doen als ze verliefd worden op iemand die ze kennen via Facebook? Is het oké dat ze hiermee afspreken of persoonlijke gegevens doorgeven?

-Weet u hoe ze een vals profiel kunnen herkennen?

-Wat moet ik de meisjes zeker meegeven rond grooming? Wat kunnen meisjes doen als ze benadert worden door een groomer?

-Wat doen de meisjes het beste als ze benadert worden door personen met foute bedoelingen? (vb. als ze lastig worden gevallen op Facebook)

-Hoe kan ik de meisjes beschermen rond het fenomeen sexting, hoe maken we hen weerbaar? Wat moeten ze doen als iemand om een naaktfoto vraagt? Wat kan ik hen meegeven?

-Kunt u mij bepaalde tips geven rond hoe de meisjes hun pagina kunnen beveiligen om deze risico's te vermijden?

-Wat is aanvaardbaar seksueel gedrag online en wat niet?

-Hoe kan ik deze thema's bespreekbaar maken tijdens het spel? Hoe kan ik met de meisjes spreken rond seksueel grensoverschrijdend gedrag online?

-Wat zijn belangrijke aandachtspunten die ik meeneem voor het maken van spel? Hoe pak ik dit het beste aan? (soorten vraagstelling, interactieve dingen insteken...)

-Wat zijn criteria voor het maken van zo'n soort spel? (rond deze problematiek, voor die bepaalde leeftijd..)

-Waar kunnen de meisjes terecht voor vragen rond deze gevaren?

-Voor een vleugje positiviteit: Zijn er ook voordelen van deze gedragingen? Wat zijn de voordelen van Facebook?

-Kent u of hebt u nog andere projecten/personen/spelen/organisaties/links rond deze thema's die mij verder kunnen helpen?

Ook ben ik preventief materiaal aan het verzamelen rond dingen die hierrond al bestaan dus moesten jullie hier nog preventiemateriaal hebben dat mij zou kunnen helpen zou dit ook super zijn. Ik heb reeds bij jullie al veel informatie op de website gevonden. Folders en brochures rond sociale media en veilig internetten zijn ook altijd welkom, dan kan ik deze in de speeldoos steken om aan de meisjes te geven na het spel.

Alvast bedankt!

Silke Verhulst

Studente sociale readaptatiewetenschappen: kinderen, jongeren & welzijn aan de UCLL te Leuven.

Bijlage 5: Contactenlijst

Interviews

Personen	Data
Interview 1: Jo Van Hecke	Maandag 25 januari
Interview 2: Childfocus met Marine Smeets	Dinsdag 26 januari
Interview 3: Jong & Van Zin met Ans Oomen	Maandag 1 februari
Interview 4: Esocialwork met Tom Vandries	Maandag 15 februari
Interview 5: Link in de kabel met Charlotte Schreuerer	Dinsdag 16 februari
Interview 6: Mediaraven met Delphine Bastien	Vrijdag 26 februari

Contactpersonen

Persoon	Bekend van...
Gerard Gielen	www.cyberpesten.be
Remco Pijpers	www.mijnkindonline.nl
Henk Boeke	www.mediaopvoeding.nl
Jacqueline Kleijer	Bureau Jeugd & Media
Inge Savels	Sensoa
Michiel Kun	Centrum Informatieve Spelen
Martine	Stop Loverboys
Micky Devente	Mediawijzer
Onthaal Payoke	Payoke
Elke Flamand	Konekt
Lieve Terryn	Ter Wende
Marjolein Kock	Kompaan en de bocht
Hadewijch Vanwysberghe	Mediawijs
David Loyen	Link in de kabel

Bijlage 6: Geraadpleegde websites

Waaruit inspiratie is gehaald voor het spel:

-**www.onuitwisbaar.nu:** Dit is een website die professionals handvaten wil meegeven over sexting. (Kompaan en de bocht; We can young; Steunpunt huiselijk geweld, 2016)

-**www.allesoverseks.be:** Deze website werd opgericht door Sensoa. Hierop staan allerlei dingen over seksualiteit, zoals: vragen, nieuwtjes, getuigenissen... (Sensoa, 2016)

-**www.clicksafe.be:** Dit is een website van Childfocus die het thema online seksualiteit behandelt. Professionals kunnen hier ook terecht. (Childfocus, 2016)

-**www.internetsoa.nl:** Internetsoa is een lespakket die bedoelt is voor jongeren van twaalf tot achttien jaar. Ze behandelen allerlei thema's zoals online verliefdheid, sexting, flirten en grooming. (Internetsoa)

-**www.kenjevrienden.nu:** Dit is een spel waarbij jongeren vriendschapsverzoeken moeten evalueren. (Wie kies jij?)

-**www.mediawijs.be:** Dit is de website van het Vlaams kenniscentrum voor Mediawijsheid waar dossiers en praktijkvoorbeelden staan over verschillende thema's. (Mediawijs, 2016)

-**www.mediawijzer.net:** Dit is een Nederlandse website waar men informatie kan vinden over mediawijsheid. (Mediawijzer, 2016)

-**www.mijnkindonline.nl:** Dit is een Nederlandse website waar men allerlei voorlichtingsmateriaal en informatie kan vinden rond cyberverliefdheid. (Kennisset, 2016)

-**www.mediaopvoeding.nl:** Dit is een hulpkanaal rond mediaopvoeding. Men kan hier aan experts vragen stellen over hoe je kinderen bewust kan laten omgaan met media. (Stichting opvoeding; Ouders online; Mediawijzer, 2016)

-**www.rutgers.nl:** Deze website beschikt over allerlei programma's en projecten rond seksuele gezondheid. (Rutgers, 2016)

-**www.nieuwsblad.be/generatieswipe:** In dit dossier beantwoordt het Nieuwsblad alle vragen rond jongeren en sociale media. (Het Nieuwsblad, 2015)

-**www.sensoa.be:** Sensoa biedt een breed aanbod van educatieve materialen voor relationele en seksuele vorming. (Sensoa, 2016)

-**www.seksuelevorming.be:** Dit is de website van Sensoa waar al hun materiaal staat. Hier kan je de leermiddelenbank raadplegen, dit is een grote online bibliotheek. De website dient om leraars en begeleiders te ondersteunen. (Sensoa, 2016)

-www.lidk.be: Dit is de website van 'Link in de kabel', een organisatie die met maatschappelijk kwetsbare jongeren werken rond het internet. Zij bieden heel wat aanbod, vormingen en projecten aan rond het omgaan met multimedia en sociale netwerken. Ze zorgen zelf voor workshops. (Link in de kabel, 2016)

-www.ikbeslis.be: Deze website is beschikbaar voor iedereen. Je kan er informatie vinden over het recht op afbeelding, privacy, smartphone en tablets. (Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, 2016)

-www.veiligonline.be: Deze website is een initiatief van Childfocus en de Gezinsbond. Hier wordt informatie gegeven over verschillende zaken die met het internet te maken hebben zoals sociale media, seksualiteit op het net, gamen... Ze geven opvoedingstips hierrond en organiseren zelf vormingen. (Childfocus; Gezinsbond, 2016)

-www.sense.info: Sense is het centrum voor seksuele gezondheid van Nederland. Op deze site staan verschillende dossiers over alles wat met seks te maken heeft. Ook is er een luik seks en internet waar allerlei informatie te vinden is over flirten via internet, grooming, sexting... (SoAids, 2016)

-www.e-hulpvlaanderen.ning.com: Vanuit samenwerking probeert deze website media een plaats te geven in het Vlaamse hulpverleningslandschap. Zij bieden een heel pakket aan van tools en middelen die nodig zijn in de veranderende maatschappij van vandaag. Presentaties die gebruikt worden tijdens vormingen komen online, documenten met interessante informatie worden geüpload... (Van Hecke, E-hulp Vlaanderen: informatie e-hulp, mediawijsheid en vormingen in Vlaanderen, 2016)

-www.veiliginternetten.nl: Deze website geeft informatie over het veilig internetgebruik. Je kan er lezen wat je wel en niet mag doen om het veilig te gebruiken. Het is een project van de Nederlandse overheid, het krijgt ook steun van de Europese Commissie. (Nederlandse ministerie, 2016)

-www.mediawijsheid.nl: Deze website is een initiatief van Mediawijzer, het expertisecentrum van Nederland op gebied van mediawijsheid. Op deze website vindt je informatie over hoe je internet en media veilig kan gebruiken. Met deze website hopen ze informatie te verlenen, partners weg te wijzen en een overzicht te bieden van relevant nieuws en ontwikkelingen. (Mediawijzer, 2015)

-www.canyoufixit.sense.info: Het is een online game waar allerlei filmpjes worden getoond met situaties die uit de hand dreigen te lopen. Het is bedoeld voor jongeren, zij kunnen ingrijpen wanneer ze vinden dat hun grens is bereikt. Ze moeten de slechte afloop proberen te veranderen. Zo leren ze wat de effecten zijn van verschillende handelingen en worden er vaardigheden aangeleerd hoe het wel moet. De game focust zich op laagopgeleide jongeren tussen de dertien en zestien jaar. (Sense, 2016)

Bijlage 7: Geraadpleegde spelletjes, tools...

Spelletjes

Spel één: De juiste click: Dit is een informatief spel van Childfocus voor 10-12-jarigen over veilig internetgebruik. (Childfocus; Sensoa, 2009)

Spel twee: Jungle Web: Dit is een educatief spel over verantwoord internetgebruik gemaakt op basis van een studie door Childfocus. (Childfocus)

Spel drie: Vlindernet: Dit is een informatief spel over cyberpesten en veilig internet. (Vzw Zinloos Geweld, 2011)

Spel vier: E-cards: Dit is een spel rond relaties, seksualiteit en nieuwe media. Het spel is gemaakt voor jongeren die ouder zijn dan twaalf jaar. (Van Decraen, 2010)

Spel vijf: Het internetkwartet: Jongeren gaan in dit spel nadenken over hun internetgedrag. Het leidt tot een mediawijze discussie. (Maas, 2007)

Spel zes: No hate toolbox: Dit is een spel van Jong & Van Zin. Ze proberen de jongeren uit te dagen door stil te staan bij hun online gedrag. Dit doen ze via interactieve, speelse en reflectieve werkvormen. (Jong & Van Zin, 2014)

Spel zeven: Rond je seksualiteit: Dit is een spel waar jongeren van vijftien tot 21 jaar leren praten over seksualiteit. (Rutgers WPF, Rond je seksualiteit)

Spel acht: Caspar Game: Dit is een spel waar de mediawijdsheid van de jongeren wordt getest. Voor het spel is een smartphone of tablet nodig aangezien ze met QR-codes werken. Thema's die aan bod komen zijn cyberpesten, seksualiteit online... (Mediaraven, 2014)

Tools

Tool één: Het vlaggensysteem: Het is een tool waardoor je kan met praten met kinderen en jongeren over seks en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Ook Espero maakt hier gebruik van. Het dient als hulpmiddel om te kijken hoe kinderen en jongeren reageren op bepaalde situaties. Men bekijkt of bepaald gedrag normaal is voor een leeftijd. Men gaat aan de hand van tekeningen zo in gesprek. (Frans & Franck, 2013)

Tool twee: Lange leve de liefde-jij en de media: Dit is een lespakket uit het beroepsonderwijs. Hier probeert men jongeren te laten omgaan met seksueel getinte beelden in de media. Zo leren ze na te denken over seksualiteit, waardoor seksueel grensoverschrijdend gedrag niet meer zou mogen gebeuren in de toekomst. (de Neef & Knopperts, 2012)

Tool drie: Up2u: Deze tool bevat drie verhaallijnen waardoor het mogelijk wordt om te spreken rond SGG. Jongeren kunnen het vervolg van het verhaal zelf kiezen door bepaalde keuzes te maken. (Watzeels, 2012)

Tool vier: Girls'talk: Dit is een preventieprogramma waar begeleiding nodig voor is. Hier werkt men rond de seksuele empowerment van meiden die minimum veertien en maximum achttien jaar zijn.

Deze werden reeds geconfronteerd met grensoverschrijdende situaties. Tijdens verschillende bijeenkomsten reflecteren ze en luisteren ze naar elkaars mening. (Rutgers Nisso Groep, 2006)

Tool vijf: Demonstratieles van KHL: In de bibliotheek van het economisch departement van UCLL staat heel wat materiaal voor leerkrachten. Deze les gaat over het praten rond chatten, internet en stalking. (Katholieke Hogeschool Leuven, 2009)

Tool zes: I-respect: Dit is een tool van Child Focus voor leerlingen van tien tot veertien jaar rond online privacy. Deze tool hoopt om leerlingen aan te zetten om het internet en sociale media veilig te gebruiken. (Childfocus)

Tool zeven: Kids in cyberland: Dit is een lespakket voor leraren van de derde graad van het lager onderwijs. Het lespakket wil met kinderen in gesprek gaan rond de risico's op het internet. Samen worden er ervaringen uitgewisseld.(van Decraen, 2009)

Tool acht: Connected: Dit is een lespakket om met jongeren uit het secundair onderwijs aan de slag te gaan rond veilig relationeel en seksueel gedrag online. Het gaat over profielsites, privacy, online seksueel grensoverschrijdend gedrag... (van Decraen, Connected, 2009)

Tool negen: Net op 't net: Dit is een lespakket over sociale netwerksites en privacy. Het is gemaakt voor leerlingen uit de derde graad van het basisonderwijs. Jongeren leren hier bewust worden over hun privacy. Deze tool wil aantonen dat de online en offline wereld niet hetzelfde zijn. Dit doen ze door gebruik te maken van verschillende situaties uit de leefwereld van jongeren. (Ik beslis)

Tool tien: Spion: Dit is een lespakket over risico's op sociale netwerksites. Deze tool wil jongeren bewuster maken van de verschillende risico's die kunnen plaatsvinden op sociale netwerksites. Ze hopen zo dat jongeren zich veiliger gaan gedragen. (Universiteit Gent, 2014)

Tool elf: Shut your Facebook: Dit lespakket is gemaakt voor jongeren uit het secundair onderwijs. Het gaat over de positieve en negatieve kanten van sociale media. Ze tonen hoe het mis kan gaan, maar ze geven ook tips mee voor in de toekomst. Ze hopen zo jongeren mediawijzer te maken. (Mediawijz, 2015)

Tool twaalf: Seks en geweld in digitale media: Dit is een handboek voor leerkrachten en jeugdwerkers rond seks en geweld in digitale media. Deze tool werd gemaakt door de Arteveldehogeschool, samen met het Oostenrijks Instituut voor Toegepaste Communicatie. Professionals worden wijsgemaakt rond seksueel misbruik in België. Sexting komt ook aan bod in deze tool. (Arteveldehogeschool; OIAT, 2012)

Tool dertien: Pretty woman: Pretty Woman is een project voor meisjes tussen de twaalf en 23 jaar die reeds risicovolle contacten hebben gehad met mannen. (Scharze, 2006)

Bijlage 8: Evaluatie

Evaluatieformulier meisjes

1)Wat vind je van het spel?

2)Wat zijn de leuke dingen van het spel?

3)Wat zijn de minder leuke dingen aan het spel?

4) Vond je het starters spelletje leuk?

- Ja
- Nee

Waarom:

5)Wat vind je van het spelbord?

6)Vind je het goed dat er afspraken gemaakt worden in het begin?

- Ja
- Nee

Waarom?

7)Vind je het goed dat jullie niet verplicht moeten antwoord door eventueel het duimkaartje te gebruiken?

- Ja
- Nee

Waarom?

8)Wat vond je van de vragen van het spel?

9)Wat vonden je van de gele emoticons in het spel?

10)Wat vond je van de tips die jullie kregen?

11)Wat vond je van de begeleiding van het spel?

12) Heb je iets bijgeleerd over sociale media?

- Ja
- Nee

Waarom?

13) Als je het spel een cijfer mag geven, welk cijfer op 10 zou je geven?

Evaluatie vragen observator

1. Hoe verliep het spel?

2. In welke zin bleek het spel een hulp te zijn?

3. Welke uitgangspunten zijn duidelijk na het spelen van het spel?

4. Wat is er opgevallen tijdens het spelen?

5. Systematisch evalueren: wat is er opgevallen tijdens/evaluatie van:

- Begeleidersboekje
- Lay-out spel
- Het gekozen materiaal
- Begeleiding tijdens het spel
- Duur van het spel
- Startersspel
- Afspraken
- Duim naar beneden (het kunnen passen)
- De speelkaarten (per kleur)
- Tips
- Doel: informeren, sensibiliseren, preventie
- Nazorg (documentatie)

6. Wat zijn de positieve kanten van het spel, de pluspunten?

7. Wat zijn de beperkingen van het spel?

Bijlage 9: Het product

Waar het spel te vinden is:

OBC Espero

Middelweg 99

1130 Haren

Voorkant van het spel

Spelbord en vragenkaartjes

Bijlage 10: Cd-rom

In de bijgevoegde Cd-rom staan alle documenten van het product:

- Het spelbord
- Voor-en achterkant van het spel
- Begeleidersboekje
- Alle speelkaarten: vragen per categorie, tips, duimen, pop-up...
- Enkele foto's